

UNIVERZA V LJUBLJANI
PEDAGOŠKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

LJILJANA FERKO

UNIVERZA V LJUBLJANI
PEDAGOŠKA FAKULTETA
Študijski program: Razredni pouk

LUTKA KOT METODA DELA PRI
POUKU
DIPLOMSKO DELO

Mentorica: doc. Alenka Vidrih

Kandidatka:

Somentorica: dr. Helena Korošec, viš. pred.

Ljiljana Ferko

Ljubljana, september, 2016

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorici doc. Alenki Vidrih in somentorici viš. pred. dr. Heleni Korošec, ki sta mi omogočili izbiro teme.

Hvala za strokovne nasvete in koristne predloge med nastajanjem diplomskega dela.

Posebno zahvalo namenjam svoji družini, ki me je v času študija podpirala in mi nudila notranjo moč, da vztrajam.

Hvala tudi vsem ostalim, ki so na kakršen koli način pripomogli k uresničevanju mojih ciljev.

POVZETEK

V samem pedagoškem procesu je lutka največkrat uporabljena po obravnavi dramskega besedila za poustvarjanja besedil. Z lutko lahko prek igre dosežemo cilje na vseh treh področjih otrokovega razvoja: spoznavnem, čustveno-socialnem in psihomotoričnem.

V teoretičnem delu diplomskega dela Lutka kot metoda dela pri pouku so primerjalno predstavljene oblike dela pri pouku brez lutke in z lutko. V nadaljevanju predstavimo pomen notranje in zunanje motivacije ter komunikacijo z lutko in verbalno ter neverbalno komunikacijo. Tako kot sodi metoda dela z lutko med sodobne pristope poučevanja, predstavimo še druge sodobne pristope, kot so konstruktivističen pristop, izkustveno učenje in sodelovalno učenje. Opisano je, kako lutka pozitivno vpliva na različna področja otrokovega razvoja. Pri pouku lahko za izvedbo učne ure uporabimo različne metode dela z lutko.

Namen praktičnega dela je bil predstaviti, kako lahko lutka kot metodo dela v razredu uporabimo kot eno od možnih poti za doseganje ciljev na različnih predmetnih področjih. Pri tem je bistveno, da učenci prek igre z lutko ustvarjalno rešijo nek problem, vezan na učni načrt. Opazovali smo, kakšni so odzivi učencev na uporabo lutke pri pouku in kakšna je njihova motivacija. Zanimalo nas je, ali se pri učencih ob skupnem izdelovanju lutk ter pripravi improviziranih dialogov na določeno vsebino oz. temo krepi sodelovanje in medsebojna komunikacija.

Predstavljene so učne priprave pri posameznih učnih predmetih z zastavljenimi cilji, natančnim potekom in analizo. Dodatni slikovni material je nastal med izvajanjem učnih ur v prvem in drugem razredu.

Ključne besede: lutka v šoli, učni predmeti, motivacija, neverbalna komunikacija, ustvarjalnost.

ABSTRACT

In the educational process puppet is mostly used after reading of dramatic text for further text creation. The puppet can through the play reach the goals in all three areas of child's development: cognitive, social-emotional and grossmotor.

In the theoretical part of the thesis, puppet as a teaching strategy in the classroom is presented in comparative form of work in the classroom with the puppet and without the puppet. Further on the importance of inner and outer motivation is presented and communication with the puppet as well as verbal and non-verbal communication. Teaching strategy of puppet use belongs to the modern teaching approaches and other modern approaches are introduced such as constructivist approach, experiential learning and cooperative learning. It is described how the puppet has a positive impact on various areas of child's development. In the classroom puppet can be used to carry out the lesson showing various teaching tools with the puppet.

The aim of the practical part was to show how the puppet as a teaching tool in the classroom is used as one of the possible ways to achieve teaching goals in different subject areas. It is essential that students through puppet play creatively solve a certain problem connected to curriculum. We observed what the students' responses to the use of puppets in the classroom was and what was their motivation like. We were interested in whether the students at the group work creation of puppets and the preparation of improvised dialogues on specific topic or theme strengthens students' cooperation and communication.

Lesson plans for individual school subjects' objectives are presented, accurate conduct and evaluation. Additional graphic material was encountered during the implementation of lessons in first and second grade.

Keywords: puppet in school, school subjects, motivation, non-verbal communication, creativity.

KAZALO VSEBINE

1. UVOD	1
2. POUČEVANJE IN UČENJE V ŠOLI	2
2.1 Učne oblike.....	2
2.2 Motivacija v razredu	4
2.3 Komunikacija	6
2.4 Sodobni pristopi poučevanja	8
2.4.1 Konstruktivistični model	8
2.4.2 Izkustveno učenje	9
2.4.3 Sodelovalno učenje.....	10
3. VKLJUČEVANJE LUTK V VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNI PROCES	11
3.1 Komunikacija pri umetniškem izražanju znotraj pouka	12
3.2 Ustvarjalna drama	13
3.3 Pomen lutkovne dejavnosti pri začetnem šolanju	14
4. DELO Z LUTKO V RAZREDU	14
4.1 Metode dela z lutko	14
4.2 Cilji, ki jih lahko dosežemo z lutko	17
4.3 Vključenost lutk v šolsko delo.....	19
4.3.1 Uporaba lutke v 1. razredu	19
4.3.2 Uporaba lutke v 2. razredu	21
5. OTROKOV RAZVOJ OB IGRI Z LUTKO.....	22
5.1 Razvoj domišljije	22
5.2 Razvoj samopodobe in samozavesti.....	23
5.3 Razvoj socialnih veščin	23
5.4 Razvoj ustvarjalnosti	23
5.5 Razvoj empatije in izražanja čustev.....	24
5.6 Neverbalna komunikacija in govorni razvoj.....	24
5.7 Intelektualni vidik	25
6. EMPIRIČNI DEL	25
6.1 Opredelitev problema	25
6.2 Cilji	26
6.3 Raziskovalna vprašanja/hipoteze	26
6.4 Raziskovalna metoda	26
6.5 Raziskovalni vzorec	26

6.6	Postopek zbiranja podatkov	27
7.	LUTKA KOT METODA DELA PRI RAZLIČNIH UČNIH PREDMETIH	27
7.1	Matematika: 1. razred.....	27
7.1.1	Analiza izvedbe	30
7.2	Spoznavanje okolja: 1. razred	34
7.2.1	Analiza izvedbe	38
7.3	Slovenščina: 2. razred	46
7.3.1	Analiza izvedbe	48
7.4	Spoznavanje okolja: 2. razred	52
7.4.1	Analiza izvedbe	56
8.	ZAKLJUČEK	62
9.	LITERATURA	65
10.	PRILOGE	68

KAZALO SLIK

<i>Slika 4.1 Kastanjete se spremenijo v Miki Miško (arhiv L. Ferko)</i>	16
<i>Slika 4.2 Mavrična ribica pripoveduje</i>	16
<i>Slika 7.3 Ravna črta in Kriva črta pri organizatorju</i>	28
<i>Slika 7.4 Nova tekmovalca se prijavita</i>	28
<i>Slika 7.5 Lutki sta zadovoljni z rešitvami</i>	29
<i>Slika 7.6 Vrednotenje dela</i>	30
<i>Slika 7.7 Ujel bom žogo, Ravnikar!</i>	32
<i>Slika 7.8. Suhčevi in Ravnikarjevi pred odhodom</i>	33
<i>Slika 7.9 Predstavimo odlomek</i>	33
<i>Slika 7.10 Različni in zanimivi</i>	34
<i>Slika 7.11 Sončevo opozorilo</i>	36
<i>Slika 7.12 Pogovor z Oblačkom Pohajačkom</i>	37
<i>Slika 7.13 Slika nam prikazuje</i>	37
<i>Slika 7.14 Nastaja moj Vetrček</i>	38
<i>Slika 7.15 Spontani prizor</i>	40
<i>Slika 7.16 Scena je pomembna</i>	41
<i>Slika 7.17 Generalka pred nastopom</i>	42
<i>Slika 7.18 Sneži</i>	42
<i>Slika 7.19 Skupaj po toboganu navzdol</i>	43
<i>Slika 7.20 Poslušajo Sončev predlog</i>	43
<i>Slika 7.21 So že krepko utrujeni</i>	44
<i>Slika 7.22 Skupaj s prijatelji</i>	44
<i>Slika 7.23 Spoznajmo Škilka</i>	45
<i>Slika 7.24 Škilko pregleduje</i>	46
<i>Slika 7.25 Vrvohodec pripoveduje</i>	47
<i>Slika 7.26 Medsebojno sodelovanje</i>	48
<i>Slika 7.27 Nenavadna žogica</i>	50
<i>Slika 7.28 Priprave</i>	51
<i>Slika 7.29 Srečanje</i>	51
<i>Slika 7.30 Prijateljice</i>	52
<i>Slika 7.31 Duhci so igrali nogomet</i>	52
<i>Slika 7.32 Gibanje vode</i>	54
<i>Slika 7.33 Kačji pastir sporoči novico</i>	54
<i>Slika 7.34 Naši paglavci na zelenici</i>	55
<i>Slika 7.35 Nastaja senčna/transparentna mlaka</i>	56
<i>Slika 7.36 Vadimo svoje prizore</i>	56
<i>Slika 7.37 Pogovor</i>	59
<i>Slika 7.38 Noč v mlaki</i>	60
<i>Slika 7.39 Duhca odideta od novih prijateljev</i>	60
<i>Slika 7.40 Preplah</i>	60
<i>Slika 7.41 Srečanje</i>	61
<i>Slika 7.42 Prikaz nevihte</i>	61

1. UVOD

Svet lutk in način dela sem spoznala pri izbirnem predmetu profesorja Edvarda Majarona. Od takrat z veseljem uporabljam lutke pri pouku. Tako kot večina učiteljev sem jih tudi jaz najpogosteje uporabljala pri slovenščini in nekajkrat pri matematiki. Menim, da je lutka veliko bolj prisotna v vrtcu kot v šoli. Mnogo učiteljic je mnenja, da sodi lutka le še v prvi razred, v višjih razredih pa ali ni časa zanjo ali je otrokom preotročja, kar so pogosto le izgovori.

Z zavedanjem, kako pomembno je ohraniti njihovo začetno navdušenje za šolsko delo (ki se v višjih razredih pogosto izgubi) ter poskrbeti za njihov celostni razvoj, sem se odločila za poglobljeno delo z lutko in to na več učnih področjih. Želim pokazati, da je poučevanje z lutko ena izmed metod, s katero učenci hitreje, bolj zavzeto in na njim zanimiv način dojamejo učno snov, hkrati pa se razvijajo kot osebe. Lutko samo lahko pri pouku uporabimo na veliko različnih načinov. Dejavnosti z lutko, ki jih opisujeta N. Renfro in T. Hunt (1982), sem podrobno predstavila v teoretičnem delu in jih uporabila pri različnih učnih predmetih.

Vedno znova sem bila presenečena nad dejstvom, da so otroci navodila, ki jih je izrekla lutka, vedno poslušali zelo pozorno in jih dosledno upoštevali. Nikoli ji ni bilo potrebno povzdigniti glasu, dovolj je bila že njena navzočnost.

Prav tako se ob skupnem izdelovanju lutk ter pripravi improviziranih dialogov na določeno vsebino opazi, da se močno krepí sodelovanje, lastna samozavest ter izboljša medsebojna komunikacija. Pomembno je, da igra z lutko omogoči otroku pokazati in tudi izraziti čustva, ki jih drugače ne zmore ali pa tudi ne želi. Skozi lutko sprostí svoje notranje konflikte.

Otroci uživajo pri ustvarjanju z lutkami. Ob lutki so sposobni na ustvarjalen način in s polno domišljije pokazati, kaj vse lahko nastane ob medsebojnem sodelovanju. Koliko vsega se ob tem naučijo, pa se zavemo le, če jim damo dovolj časa, nekaj materiala, jih primerno motiviramo in jih ne omejujemo.

Zelo sem zadovoljna, ko vidim kako učenci z navdušenjem sprejemajo vse dejavnosti z lutkami. Radi so delali in se učili z lutkami. Kako to vem? Ob koncu učnih ur so z nasmejanimi obrazi in z lutko v roki mnogi spontano nadaljevali za paravanom, ob mizi ali za stolom. Niso je odložili in pozabili. Učni cilji so bili uspešno doseženi. Zato, odločiti se je treba za delo z lutko, temu nameniti čas in ...

2. POUČEVANJE IN UČENJE V ŠOLI

Pouk je kompleksna struktura, kjer se prepletajo raznovrstni učni cilji, vsebine in metode, etape učnega procesa, mišljenje, poučevanje in učenje, doživljanje in gibanje, didaktični pristopi in načela, didaktična transformacija, redukcija in korelacija učnih predmetov in drugih vsebin ter različni dejavniki pouka (Blažič, Ivanuš Grmek, Kramar in Strmčnik, 2003).

V učnem načrtu za slovenščino (2011) so zapisali, da je izbira didaktičnih metod in oblik poučevanja odvisna od obravnavanih vsebin, v prvem obdobju osnovnošolskega izobraževanja so še posebno priporočljivi didaktična igra ter različne oblike sodelovalnega dela in projektnega dela. Glede na naravo obravnavane snovi je pogosto priporočljiva tudi kombinacija frontalnega in skupinskega pouka.

O' Toole (2006, v Kolenc, 2010) ugotavlja, da je poučevanje veliko več kot praksa ali metoda, je umetnost – in ne misli samo kot obrtništvo. Meni, da zahteva poučevanje nekaj umetniške sposobnosti in znanje precej visokega nivoja.

2.1 UČNE OBLIKE

M. Ivanuš Grmek in M. Javornik Krečič (2011) pravita, da so »učne oblike didaktično strukturirane organizacijske osnove pouka, s katerimi urejamo odnose in vloge pri pouku« (str. 131).

Ločita jih na:

- *neposredne učne oblike*, kjer je učitelj v vlogi prenašalca znanj (frontalna učna oblika);
- *posredne učne oblike*, kjer učitelj usmerja delo učencev, motivira učence, podaja dobra navodila in jasne cilje (skupinsko delo, delo v dvojicah, individualno delo).

Frontalna učna oblika

Za frontalno obliko pouka je značilno, da učitelj izvaja izobraževalni proces z večjo skupino učencev hkrati. Govorna komunikacija je predvsem enosmerna, učenci so v podrejenem položaju, saj so le sprejemalci, kar jim posreduje učitelj. Da omilimo slabost te metode, jo uporabljamo le v uvodnem delu, za dogovarjanje z učenci ter za posredovanje teoretičnih vsebin, ki jih učenci sami ne bi mogli usvojiti brez učiteljeve neposredne pomoči (Blažič idr., 2003).

Pri delu z lutkami

Frontalne oblike skorajda ni. Uporabimo jo, na začetku, ko želimo animirati vse učence hkrati in jim dodelimo ustvarjalno nalogo. Lahko jo izvajamo v krogu in omogočimo nemoteno komunikacijo v vseh smereh (Korošec, 2002).

Skupinska oblika

Skupinska oblika poteka, kadar so učenci enega oddelka razdeljeni na več manjših skupin. Skupine izvajajo del učnega procesa povsem samostojno (Blažič idr., 2003).

V praksi se je skupinsko delo pokazalo kot bolj razgibano. Boljše so motivacija za delo, delovna disciplina in delovna učinkovitost (Prodanovič – Ničković, 1974, Tomič, 1999, v Blažič idr., 2003). Prav tako pomembno vpliva na socializacijo. Odnosi so bolj neposredni in razgibani, saj učenci delujejo v različnih vlogah. Veliko se med seboj pogovarjajo, se spodbujajo, pomagajo, so odgovorni za rezultate skupinskega dela .

»Kadar poteka delo pri pouku v majhnih skupinah (2-6 učencev), pride spontano do horizontalne komunikacije učenec-učenec. Te zveze potekajo istočasno v vseh skupinah in jih je v istem trenutku toliko, kot je skupin. Izračun nam pove, da se v istem trenutku izraža verbalno, neverbalno ali integrirano toliko učencev, kot je skupin.« (Kroflič, 1999, v Korošec, 2002).

Pri delu z lutkami

Oblikujejo se skupine, znotraj katerih raziskujejo, rešujejo zastavljeno nalogo in ustvarjajo, tako da sodelujejo in so kreativni. Vsak član skupine prispeva svoj delež h končnemu delu in dokaže, da zmore. Vse to mu pomaga pri graditvi pozitivne samopodobe. Pod senzibilnim vodstvom učitelja člani skupine delajo sodelovalno, učijo se sprejemati in spoštovati druge ter spodbujati drug drugega pri delu. Zavedamo se, da se prav zaradi sodelovanja naredi več (Korošec, 2002).

Delo v dvojicah

Je oblika skupinskega dela. Med sodelujočima poteka obojestranska komunikacija (Ivanuš Grmek in Javornik Krečič, 2011).

V dvojicah si učenci medsebojno pomagajo, se spodbujajo, sproti in skupaj premagujejo težave. Za priložnostne primere se dvojice navadno oblikujejo spontano. Za daljše obdobje

(npr. pri izvedbi projekta ...) pa dvojico sestavljata učenca, ki se po osebnostnih in drugih značilnostih ujemata (Blažič idr., 2003).

Avtorji menijo, da je ta učna oblika primerna za pridobivanje novih znanj, za utrjevanje, ponavljanje, vadenje, pri izdelavi izdelkov, za skupno učenje in medsebojno pomoč.

Pri delu z lutkami

Dvojice delajo enako kot skupine, le da je končnih stvaritev več in da posameznik lahko prispeva več v paru kot v skupini.

Individualna oblika

Gre za aktivnost posameznega učenca. Učenec je neposredno aktiven in tako cilje dosega z lastno aktivnostjo. Tako posameznik pridobiva znanje, si razvija miselne in druge sposobnosti in se navaja na samostojno delo. Učitelj načrtuje, pripravlja, organizira, neposredno pomaga in spodbuja. Pri mlajših učencih učitelj usmerja in vodi individualno delo (Blažič idr., 2003).

Pri delu z lutkami

Otrok najprej vzpostavi odnos do nastajajoče lutke. S pretokom energije od otroka k novo nastajajoči osebi se že vzpostavlja magična komunikacija med njima in se nadaljuje z animiranjem lutke (Korošec, 2002).

Gre pa tudi za komunikacijo učitelj-učenec (pri dajanju dodatnih navodil, spodbujanja ...) ali za odnos učenca do sebe (individualne improvizacije). Otrok pri individualni improvizaciji spoznava in išče razsežnosti svojega telesa ter verbalnih sposobnosti in domišljije.

Glasser (1998) pravi, da učenje v majhni skupini bolj kot individualno učenje omogoča zadovoljevanje potreb, še posebej po moči in po pripadanju. S sodelovanjem se tako vzpostavi osnova za kakovostno delo.

2.2 MOTIVACIJA V RAZREDU

A. Woolfolk (2002) pravi, da motivacijo opredelimo kot notranje stanje, ki zbuja, usmerja in vzdržuje vedenje. B. Marentič Požarnik (2000) pa opredeli motivacijo kot skupen pojem za vrste motivacij v učni situaciji; obsega vse, kar daje (od zunaj ali od znotraj) pobude za učenje, ga usmerja, mu določa intenzivnost, trajanje in kakovost.

Učno motivacijo delimo na *notranjo* in *zunanjo*.

Notranja motivacija je prirojeno in naravno nagnjenje za razvoj naših notranjih sposobnosti z učenjem, za katero ni potrebna zunanja spodbuda. Za notranje motiviranega človeka so značilne notranje motivacijske spodbude (Stipek, 2002, v Štemberger, Ivanuš Grmek, Čagran, 2009).

B. Marentič Požarnik (2000) pravi, da o *zunanji motivaciji* govorimo, ko se učimo zaradi zunanjih posledic, ki niso nujno sestavni del učenja – ko cilj ni v dejavnosti, pač pa zunaj nje, v določeni posledici. V tem primeru govorimo o učenju kot sredstvu za doseganje pozitivnih in izogibanju negativnim posledicam. Ta vrsta motivacije po navadi ni trajna. Povezujemo jo s pritiski, napetostjo, z nizkim samospoštovanjem in zaskrbljenostjo.

V šoli sta pomembni notranja in zunanja motivacija. Mnogo aktivnosti je za učence zanimivih. Učitelj lahko ustvari notranjo motivacijo s spodbujanjem radovednosti učencev in dajanje občutka, da postajajo ob učenju kompetentnejši. Vendar vedno ta v šoli ne deluje. Včasih pa so zunanja spodbuda in zunanja podpora nujne. Učitelj mora spodbujati in vzgajati notranjo motivacijo in poskrbeti, da učenje podpira zunanja motivacija (Woolfolk, 2002).

A. Woolfolk nadaljuje, da kadar se učenci lahko odločajo sami, so notranje motivirani – jih bolj zanima, imajo večji občutek samospoštovanja in se več naučijo. Možnost samostojnega odločanja je odvisna tudi od učiteljeve komunikacije z učenci, pri kateri jim ponuja informacije ali pa jih skuša kontrolirati.

Notranja motivacija izvira iz radovednosti, interesa. Interesi so lahko povezani z osebnostjo posameznika ali pa jih sproži določena situacija. Dejavnost učenca pa je vedno odvisna od njega samega in ne od učitelja.

Vsak učitelj se zaveda, kako pomembna je motivacija za uspešno učenje. Za uspeh pri učenju ni pomembno, da se znamo učiti, ampak tudi, da smo pripravljeni usmerjevati svojo energijo v doseganje zastavljenih, tudi zahtevnejših učnih ciljev in pri tem vztrajati. Učitelj bo glede na učne cilje izbral ustrezne metode, ki bodo spodbujale divergentno mišljenje, kreativno reševanje problemov ter omogočal situacije za razvoj kreativnosti (Ivon, 2010).

Učne ure, kjer poteka dramsko ustvarjanje, so ure, ki spreminjajo odnos učitelj – učenec. Učiteljeve besede sprejemajo kot avtoriteto, medtem ko besede lutke sprejmejo naklonjeno, kot prijatelja, ob katerem so lahko sproščeni, nagajivi ... Motivacija za ustvarjanje prizorov je zelo visoka.

Dobro je, če najdemo motivacijo, pri kateri otrok ne bo čutil izziva v duhu tekmovalnosti, marveč v kreativnosti, ki ga bo pripeljala do pomembnih uspehov, ti pa bodo spodbudno vplivali na njegovo pozitivno samopodobo, da se bo pripravljen spoprijeti tudi z drugačnimi izzivi. Za tako motivacijo pa je lutka kot naročena, ker otroka vedno pritegne (prav tam).

Stališča lutke bo otrok lažje sprejel, saj je lutka avtoriteta, ki si jo je izbral sam in mu ni bila »vsiljena«. Tako lutka postane posrednik med otrokom in okoljem (Korošec, 2002).

Vemo, da otrok lažje vzpostavi kontakt z lutko kot z odraslimi; z njo vzpostavi čustven stik, kar poveča njegovo motivacijo za delo in raziskovanje.

2.3 KOMUNIKACIJA

Komunikacija je kompleksen proces pretoka informacij, ki ne sporoča samo o slovarskem pomenu uporabljenih besed, ampak o namenu, o izvoru in o odnosu med ljudmi, hkrati vedno potuje preko več kanalov ... Pomisli se na besedno komuniciranje, toda zelo pomembno je nebesedno komuniciranje (Trček, 1994, v Korošec, 2002).

Z osebo dejansko komuniciramo že s samo navzočnostjo v odnosu, ne da bi kar koli izrekli. V vsaki komunikaciji prenašamo drugemu vsebino in hkrati vzpostavimo nek odnos do te vsebine in do sprejemnika sporočila (Brajša, 1993).

»Glede na število učencev, ki so vključeni v šolsko komunikacijo, je le-ta lahko individualna ali skupinska. O enosmerni komunikaciji govorimo, ko gre pretok informacij v eno smer, najpogosteje od učitelja k učencu, o dvosmerni komunikaciji pa tedaj, kadar je ta pretok obojestranski, torej gre za dvosmerno relacijo učitelj – učenec oz. za relacijo učenec – učenec.« (Blažič, 1991, v Korošec, 2002, str. 33)

Verbalna komunikacija

Verbalna komunikacija je pošiljanje sporočil z besedami.

Brajša (1993) pravi, da se motimo, če zreduciramo medsebojno komunikacijo na izgovorjene besede ter da so izgovorjene besede edini in najpomembnejši način komuniciranja med ljudmi. Enako pomembno je, kako je sporočilo izgovorjeno, to pa je že raven neverbalne komunikacije.

Neverbalna komunikacija

K neverbalni komunikaciji spadajo vse vrste, kjer ne uporabljamo govora. Gre za sporočila z obrazom, z gibi posameznega dela telesa, tudi celega telesa, to je drža; sporočanje z uporabo prostora in/ali časa kot medija za komuniciranje, sporočanje s pomočjo predmetnega okolja. Najbolj pogosto in najbolj pomembno je sporočanje prek gibov oz. z gibi, kar v komunikologiji imenujemo kinestetično gibanje. Govorica gibov je najstarejša človeška govornica (Korošec, 2002).

Zavedati se moramo, da moč naše besede izhaja iz njenega neverbalnega spremstva. Neverbalna sporočila lahko okrepijo, oslabijo ali razveljavijo izgovorjeno besedo. Govorica telesa je enakopravni partner govornici naših možganov in duha (Brajša, 1993).

Komunikacija z lutko

O direktni komunikaciji govorimo, ko v gledališču igralec direktno, čeprav neosebno komunicira z občinstvom. V lutkovnem gledališču igralec komunicira skozi posrednika – lutko. Tu je lutka v ospredju. Pri tem se mora lutkar odreči svojemu jazu in svojo energijo usmeriti v lutko ter jo oživeti s svojim pogledom in z rokami (Korošec, 2006c).

Majaron (2000) pravi: »Lutki otrok zmore zaupati, odpravlja nesporazume in skozi njeno vzpostavlja simbolno komunikacijo z okoljem. Stališče lutke bo otrok lažje sprejel, saj je lutka avtoriteta, ki si jo je izbral sam in mu ni bila »vsiljena«. Tako lutka postane posrednik med otrokom in okoljem« (str. 33).

H. Korošec (2006c) pravi, da se včasih učitelji počutijo nemočne, ker ne najdejo prave poti do otrok s težavami ali do zadržanih otrok. Lutka v rokah učitelja pa ustvarja vse pogoje za uspešno komunikacijo, ki ohranja otrokovo dostojanstvo. Ta učinkovita komunikacija se kaže kot nenehno ustvarjanje in skrb za razvijanje medčloveških vrednot (sodelovanje, doživljanje osebne varnosti, samospoštovanje in spoštovanje drugih).

V čem vidimo pomen posredne komunikacije z lutko? Lutka prav tako zmanjšuje stres ob neposredni komunikaciji med odraslim in otrokom. Učitelj je avtoriteta, ki si je otrok ni izbral sam. Lutki, ki si jo otrok sam izbere kot vzor ali avtoriteto, bo lažje zaupal brez zadrege. Lutka v otrokovih rokah se lahko zmoti, ampak to se je zmotila lutka, ne otrok. Tako je otrokova komunikacija skozi lutko igriva, prijetnejša, ohranja njegovo dostojanstvo ter utrjuje pozitivno samopodobo (Majaron, 2002).

Zavedamo se, da igra z lutko omogoča vzpostaviti boljši stik z učenci in tako izboljšuje medsebojno komunikacijo. Prav tako nudi vse možnosti za doseg vzgojno-izobraževalnih ciljev.

2.4 SODOBNI PRISTOPI POUČEVANJA

V zadnjih letih so se izoblikovali drugačni pristopi, ki so bolj pisani na kožo otroku današnjega časa. Mednje sodijo tudi konstruktivistični pristop, izkustveno učenje, sodelovalno učenje, metodo učenja in poučevanja z lutko pa lahko obravnavamo v okviru vseh teh pristopov, zato jih v nadaljevanju tudi predstavljamo. Ugotavljam pa, da so lutke še vedno premalo vključene v pouk.

B. Kroflič (1999, v Geršak, 2007) ugotavlja, da novejša pojmovanja učenja poudarjajo pomen neposredne izkušnje, doživljanja, ustvarjalnega reševanja problemov, medsebojnega komuniciranja, sodelovanja in samopotrjevanja.

2.4.1 KONSTRUKTIVISTIČNI MODEL

Razvil se je predvsem na področju naravoslovja, v prvi triadi pa zlasti pri predmetu spoznavanje okolja kot zgodnje učenje naravoslovja. Konstruktivistična metoda od učencev zahteva, da prek lastne aktivnosti zgradijo nove miselne strukture. Iz konstruktivizma ne moremo neposredno izpeljati konkretnih učnih metod; lahko pa podrobneje opredelimo, katerim kriterijem morajo v svoji izvedbi ustrezati, da omogočijo ali pospešujejo konstrukcijo znanja. Prednost imajo metode, s pomočjo katerih lahko učenci doživijo svojo izkušnjo sveta in konstruirajo svojo podobo resničnosti s svojo dejavnostjo in odgovornostjo; učitelj pa jim pri tem ponudi vaje, naloge, pobude za dialog (Reich, 2002, v Marentič Požarnik, 2008). Učitelj pri tem ostaja odprt za ideje učencev (prav tam).

Ob tem je treba organizirati učno okolje, v katerem izzovemo razvoj novih miselnih procesov in s tem konstrukcijo trdnejšega znanja (ohranitev ali preoblikovanje določenih predstav).

Dražumerič, Glažar in Krnel (2001) so mnenja, da se mora učitelj, ki izvaja konstruktivističen pristop dodatno izobraziti o vsebinah, ki jih bo poučeval, teoretično mora poznati sam proces. Spremeniti mora svoje ustaljene vzorce obnašanja v razredu. Prevzeti mora vlogo učitelja, ki ima vedno pripravljeno provokativno vprašanje, ki bo spodbudilo učence k iskanju novih odgovorov. Pri tem se mora učitelj navaditi na živahne razpravljavce. Da pa pride do tega, mora učitelj ustvariti odnos učitelj – učenec, kateremu bodo učenci zaupali. Le tako bodo dovolj sproščeni, da bodo pripravljene za eksperimentiranje z lastnimi zamislimi.

Učitelj mora znati poslušati in spraševati z zanimanjem in nikoli ne sme dajati vtisa, da so učenčeve zamisli napačne. Učenca mora spodbujati, da svoje zamisli deli s skupino. Pravilno pa mora obvladati tudi odzive celotne skupine in preprečiti, da bi omalovaževali zamisli in predloge ostalih učencev. Ob tem učitelj ni več nesporna avtoriteta. Preteklost pa je tudi učenec, ki mirno sedi v klopi in nekritično sprejema informacije. Učitelj se znajde v čisto novih vlogah: namesto demonstratorja postane organizator, namesto predavatelja poslušalec. Takšno poučevanje od učitelja zahteva več priprav in znanja, predvsem pa ustvarjalnosti (prav tam).

2.4.2 IZKUSTVENO UČENJE

Izkustveno učenje je nastalo kot odgovor na pretežno na knjigah in na učiteljevi besedi zasnovano učenje, ki razvija bolj abstraktno simbolično znanje. Nastalo je tudi kot izraz želje, da se tesneje povežeta teorija in praksa, izkustveno spoznavanje resničnosti in konkretna akcija in to ne glede na starost udeležencev (Marentič Požarnik, 2000).

V skladu s konstruktivizmom je izkustveno učenje pomemben del poučevanja, saj prinaša številne pozitivne učinke. S takim učenjem se pri učencih razvijajo in povečujejo intelektualne sposobnosti, večata pa se tudi notranja motivacija ter želja po učenju in odkrivanju novega. Z njim dosežemo večjo zapolnitev naučene snovi, globlje razumevanje obravnavane snovi, razvoj sodelovalnih veščin in predvsem povezovanje teorije s prakso. S prenovo osnovne šole je izkustveno učenje postalo temeljno izhodišče tudi pri pouku spoznavanje okolja. Pouk je organiziran tako, da bodo učenci razvijali svoje zamisli in odkrivali nova spoznanja ob konkretnih dejavnostih (Korban Črnjavič, Hus, 2009).

Za tako učenje je pomembna aktivna vpletenost v celovito izkušnjo, na primer v skupinsko dogajanje in hkrati razmišljanje, refleksija o izkušnji. Tako se iz izkušenj zares učimo in ob tem v najboljšem primeru tudi osebno rastemo (Marentič Požarnik, 2000).

Izkustveno učenje je oblika učenja, ki skuša povezati neposredno izkušnjo (doživljanje), opazovanje (percepcijo), spoznavanje (kognicijo) in ravnanje (akcijo) v neločljivo celoto. Ne razlaga, ampak ljudi spodbudi, da simulirajo vedenje ob določenem konfliktu in potem analizirajo svoje ravnanje ter doživljanje in ga povežejo s teorijo (prav tam).

Učne metode delimo na osrednje in podporne (Walter in Marks, 1981, v Marentič Požarnik, 2000). Med **osrednje metode** štejemo: simulacije, igranje vlog in socialne igre, strukturirane

naloge (npr. model »snežene kepe«, »možganske nevihte«), skupinska interakcija, telesno gibanje ter sproščanje.

Podporne metode pa so: opazovanje procesa, čas za razmislek, fantaziranje in vizualizacija, terenske izkušnje, ekskurzije, metoda primerov, metoda projektov in uporaba avdiovizualnih sredstev.

Igra vlog je tudi metoda izkustvenega učenja, ki omogoča razvoj miselnih veščin. Razvija še sodelovanje, navaja predstavljati svoje zamisli in sprejemati drugačne.

2.4.3 SODELOVALNO UČENJE

Sodelovalno učenje je učenje v majhnih skupinah, v katerih zastavimo delo tako, da obstaja pozitivna povezanost med člani, v skupinskem delu pa se ohrani tudi odgovornost vsakega posameznega člana skupine (Peklaj idr., 2001).

Poudarek je na aktivnosti učencev pri pouku in pri tem spremenjeni vlogi učitelja. Delo je organizirano tako, da vsak član doseže maksimalen učni učinek in hkrati pomaga drugim, da tudi oni dosežejo kar največ. Učitelj iz posredovalca učne snovi postane spodbujevalec in opazovalec skupinskega dela (Marentič Požarnik, 2000).

Delo poteka v heterogenih skupinah, ki štejejo 4–6 članov. Med učenci poteka neposredna interakcija pri skupnem načrtovanju, dogovarjanju, ovrednotenju rezultatov. Vodenje je porazdeljeno. Poudarek je na kognitivnih in socialnih ciljih. Ob koncu skupine analizirajo svoje delo. »Raziskave so pokazale, da so se v razredih, kjer so uporabljali sodelovalno učenje, izboljšali medsebojni odnosi med učenci, kar se je pokazalo v večjem sprejemanju drugih, v boljšem vzdušju v razredu, v večji pripravljenosti sodelovati s sošolci v šoli in izven nje« (Peklaj idr, 2001, str. 15).

Od tradicionalnega skupinskega dela se sodelovalno učenje loči predvsem po tem, da jasno določa posameznikovo odgovornost, poudarja poleg kognitivnih tudi socialne cilje, učence se poučuje sodelovalne veščine, drug od drugega so pozitivno odvisni, razvijajo odgovornost in analizirajo svoje delovanje (Peklaj idr., 2001).

Vsem tem sodobnim pristopom pa je skupna spremenjena vloga učitelja, ki nima več vloge predavatelja, večja je aktivnost učencev, več je skupinskega dela in medsebojnega sodelovanja, povečana je ustvarjalnost vseh.

3. VKLJUČEVANJE LUTK V VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNI PROCES

B. Kroflič (1999, v Geršak, 2007) ugotavlja, da novejša pojmovanja učenja poudarjajo v konceptu šolskega učenja pomen neposredne izkušnje, doživljanja, ustvarjalnega reševanja problemov, medsebojnega komuniciranja, sodelovanja in samopotrjevanja.

Uporaba lutke pri pouku v osnovni šoli je ena od oblik učenja in poučevanja z umetnostjo in skozi umetnost, način torej, ki ima v sodobni didaktiki po vsem svetu vedno več teoretske in izkustvene podpore (Majaron, 2006a).

N. McCaslin (2006, v Kolenc, 2010) razlaga, da včasih vsak človek čuti jezo, strah, zaskrbljenost ... Z igranjem vloge, kjer lahko izrazimo ta čustva, igralec sprosti napetosti skozi napetost v vlogi. To je preprost stranski učinek igranja vloge. Tako otroci pri dramski igri dobijo priložnost, da zdravo sproščajo svoja čustva.

Pri delu z otroki v gledališki dejavnosti moramo vedeti, da ne vzgajamo bodočih igralcev, temveč z dejavnostmi pripomoremo k celostnemu razvoju, hkrati pa jih vzgajamo za razumevanje in spremljanje gledališke umetnosti (Korošec, 2007).

Eden od ciljev gledališkega ukvarjanja z otrokom je vzpostavitev ravnotežja med otrokovim razumevanjem čiste, neobvezne igre in njegovim odnosom do gledališča kot oblikovanega medija. Mentorjeva dejavnost je vsebinsko namenjena razvijanju otrokove ustvarjalnosti in ustvarjanju sproščenega in sodelovalnega ozračja z delom pri skupnem projektu. Pomaga skozi igralne dejavnosti otrokom spoznavati svet, ga razumeti, spreminjati na njim primeren način. Otroško igro je treba negovati in graditi. Prek igre projicira del svojega čustvenega in doživljajskega sveta, mentor pa dodaja gledališke elemente otroški igri (prav tam).

H. Korošec povzema Misailoviča (1991, v Korošec, 2006) in pojasni razlike med otroško, dramsko in dramtizirano zgodbo:

- Otroška igra: otrok predstavlja sebe – igra izhaja iz otroka.
- Dramska igra: otrok oponaša nekoga ali nekaj drugega – izvor igre je zunaj otroka.
- Dramtizirane zgodbe: otrok se vživlja in namišljeno spreminja v osebe, živali ali stvari glede na zgodbo, pesem ali neko splošno besedilo. Spodbuda za igro prihaja od zunaj.

Dramtizirane igre razvijajo otrokove sposobnosti globljega vpogleda v stvari, širšega prilagajanja, močnejšega vživljanja in dobrega razsojanja. Številne zunanje spodbude se v takih igrah pretvarjajo v edinstveno stvaritev in s tem pomembno prispevajo k otrokovemu celostnemu razvoju.

Kadar je cilj izobraževanje, lutka postane medij za izražanje razumevanja sveta, literature, narave, socialnih odnosov ... Lutka je ob otrokovem gledališkem ustvarjanju za učitelja medij za komunikacijo in osebno interakcijo. Otroku pa je največja motivacija priprava predstave in ob nastajanju le-te mimogrede usvoji zastavljene cilje. Učitelju pa je pomembnejši proces, v katerem otroka neprestano spremlja in ga spodbuja (Korošec, 2006b).

3.1 KOMUNIKACIJA PRI UMETNIŠKEM IZRAŽANJU ZNOTRAJ POUKA

Izražanje z umetnostjo otroku omogoči razvijanje in uporabo vseh čutil ter poleg besed vključuje tudi nebesedne oblike izražanja: ritem, gib, mimiko, lutko, masko, risbo, barvo ... Sporočanje s simbolnim jezikom je lahko sijajna rešitev za boljše sporazumevanje in učenje na različnih predmetnih področjih. Učenje naredi zabavno, razburljivo ter prispeva k manj stresnemu spoprijemanju z učno snovjo. Tako npr. gledališka umetnost vključuje in združuje izrazna sredstva mnogih umetniških zvrsti in je kot princip zelo blizu otrokovi igri 'kot da' (Korošec, 2009).

Gledališka igra omogoča dvosmerno komunikacijo primarnega tipa, ki je sicer v šolskem delu, večinoma enosmerna in sekundarnega tipa. Obliko komunikacije, pri kateri sprašuje tisti, ki ne ve, odgovarja pa tisti, ki ve, imenujemo komunikacijo primarnega tipa. Ob takem komuniciranju otrok zadovoljuje svojo radovednost (Korošec, 2015).

Avtorica ugotavlja, da v šolskem učenju žal prevladuje drugačen način komuniciranja; sprašuje tisti, ki ve, odgovarja pa tisti, ki se je nečesa že naučil ali pa tega še ne ve. To pa je sekundarna komunikacija (prav tam).

»Komunikacija z lutko v roki poteka v dveh smereh: najprej se odrasli z lutko v roki naslavlja na otroka, potem pa bo tudi otrok skozi lutko, morda animacijo svoje igrače reagiral in poskušal izraziti svoje mnenje« (Majaron, 2000, str. 33).

Z dejavnostmi učencu dovolimo, da razmišlja in misli po svoje in se izraža na povsem njemu lasten način. Spodbujamo kreativnost in izvirnost. Spoštujemo in sprejemamo izkušnje učenca, njegovo individualnost in ne vsiljujemo lastnih idej. Učencu omogočimo, da razvija svoj stil in način komuniciranja (Korošec, 2002).

Neposredna komunikacija v gledališki igri z izpostavljanjem jaza ustreza samozavestnim otrokom in tistim, ki se radi izpostavijo in želijo poudariti svoj ego. Plašen otrok si bo upal komunicirati z lutko, ker mu je le-ta »ščit« oz. alter ego, skozi katerega sporoča. Egocentričen otrok bo svoj ego moral podrediti lutki, če bo želel sodelovati skozi lutko z drugimi (Korošec, 2015). Igra z lutko učitelji/vzgojitelju pomaga pri vzpostavljanju stika z otroki, izboljša se

tudi njihova medsebojna komunikacija. Lutka otroke pritegne, navduši, sporočanje in posredovanje informacij pa je olajšano (prav tam).

3.2 USTVARJALNA DRAMA

»Ustvarjalna drama je improvizacijska, osredotočena na proces, ne ekshibicijska oblika drame, v kateri so sodelujoči vodeni k domišljiji in igri vlog. Proces v kreativni drami je dinamičen. Vodja vodi učence k raziskovanju, razvoju, samoizražanju in k posredovanju idej, konceptov. Gre za osebni razvoj in pospeševanje učenja sodelujočih, bolj kot razvijanje prihodnjih igralcev« (Siks, 1981, v Korošec, 2007, str. 114). Temelji na procesu, njen cilj pa je vsestranski razvoj. Za otroka je nastop pred vrstniki zelo pomemben. Ob tem si otrok razvija kriterije in kritičnost za oblikovanje predstave. V igro je potrebno vključevati kurikularne cilje z različnih predmetnih področij, pustiti otrokom, da ustvarjajo po svojih zamislih in domišljiji, da glede na različne priložnosti in cilje enkrat pripravijo prizore po literarni predlogi, drugič pa improvizirajo svoje besedilo. (prav tam)

Udeleženci ga skozi proces kreativno preoblikujejo, raziskujejo dogajanje v zgodbi, ustvarjajo svoj domišljjski svet in zgodbo spreminjajo v nekaj povsem novega. To je dejavnost, ki ne zahteva dodelanih lutk ter predstav in omogoča, da je vsak otrok lahko uspešen (Korošec, 2015).

Otrok je v dejavnosti vključen celostno. Z gledališkimi izraznimi sredstvi simbolno izrazijo svoje razumevanje, ki so ga oblikovali v zgodbo – z gibom, besednim izražanjem, likovnim ustvarjanjem ali z na koncu napisano zgodbo. S kreativno dramo lahko učimo umetnost, gledališča in/ali motiviramo in razširimo učenje na drugih področjih. Otroci se ob tem učijo sprejemati odgovornost, skupinske odločitve, delati sodelovalno, razvijati nove interese in poiskati nove informacije (Korošec, 2007).

Z uporabo kreativne drame pridobijo učitelji in učenci. Ko učenec sodeluje pri ustvarjanju, razkrije svojo domišljijo, pokaže svoj način reševanja problemov in se uči prek lutke sodelovanja z drugimi. Učitelj pa je navdušen, saj način dela pritegne učence, tako da so motivirani v vseh fazah učnega procesa.

M. Kolenc (2010) pravi, da dramsko delo predvsem zahteva občutljivost, poznavanje otrok (njihove psihologije) in poznavanje izobraževalnih ciljev. Navdušenje nad takim načinom dela ni težko prenesti na otroke.

3.3 POMEN LUTKOVNE DEJAVNOSTI PRI ZAČETNEM ŠOLANJU

H. Korošec ugotavlja (2006b), da igra z lutko predstavlja velik izziv, ki sprošča asociacije, omogoča produciranje idej, ugodje in sproščenost ob ustvarjalnem reševanju problemov.

Pri delu z lutko so pomembni cilji, zaradi katerih se lutke uporabljajo. Učitelj si jasno zastavi načrt za delo, znotraj katerega dopušča vsem udeležencem kreativnost in improvizacijo (Korošec, 2006a).

Zato je pomembno, da znamo predstaviti in uporabiti čim več preprostih vrst lutk. Otroci jih enostavno in hitro lahko izdelajo. Ves proces pa pomembno prispeva k rasti njihove pozitivne samopodobe (Majaron, 2006b). Različne lutkovne tehnike doživljamo različno. Ročna lutka je animatorjev partner, marioneta je lutkarju podrejena, senčna lutka pa del domišljjskega sveta. Pri izbiri vrste lutk moramo imeti v mislih, kako lutka zgleda in tudi njen način animacije (Majaron, 2002).

Mnenja smo, da je ta proces predvsem za učitelje na začetku zahteven. Potrebno je veliko priprav in ustvarjalnosti s strani učitelja, učenci pa se hitro navdušijo. Je pa vredno vztrajati, ker ta metoda prinaša dobre rezultate, visoko motivacijo udeležencev in veliko zadovoljstva vsem v vzgojno-izobraževalnem procesu.

Kot pravi T. Karppinen, dramska pedagoginja s Finske (2009): »Ljudje so igriva bitja in igra ne sodi samo v otroštvo« (str. 15). Zanj so filozofski principi igranja in igre pomembni tako v kreativni drami kot tudi na poslovnem področju in v življenju nasploh.

4. DELO Z LUTKO V RAZREDU

»Priprava razredne uprizoritve pozitivno vpliva na vsakega posameznega udeleženca in na ves kolektiv. Najti svoje mesto med vrstniki je za učenca pomemben element, ki mu pomaga zgraditi pozitivno samopodobo; prav občutek zavedanja samega sebe in svojih sposobnosti, ki so različne od vrlin ostalih, pa je eden najdragocenejših rezultatov, ki jih spontano prinese čarobno ustvarjanje z lutko« (Majaron, 2006a, str. 39).

Kreativne lutkovne dejavnosti nam z otroki omogočajo veliko različnih dejavnosti.

4.1 METODE DELA Z LUTKO

Naloga učitelja je, da mora organizirati potek pouka na različne načine in ob tem uporabljati čim več različnih oblik, s pomočjo katerih dosega v naprej zastavljene cilje.

N. Renfro in T. Hunt (1982, v Korošec, 20015) predstavita šest različnih vrst dejavnosti, ki jih lahko izvajamo z lutko pri pedagoškem delu:

- izdelovanje lutk,
- spontana igra z lutko,
- pripovedovanje z lutko,
- pogovarjanje skozi lutko,
- priprava prizorov z lutko,
- učenje in poučevanje z lutko.

V nadaljevanju bomo opisali vsako od naštetih metod. Te metode se med seboj prepletajo in prinašajo med učitelje in učence veliko vznemirjenja, kreativnosti in medsebojnega povezovanja. (Korošec, 2006a)

Izdelovanje lutk

Ob izdelavi lutk otroci razvijajo finomotoriko, koordinacijo roka – oko, spoznavajo in obdelujejo različne materiale, širijo znanje o pojmih, ob ustvarjanju lika izražajo čustva ... Učitelj spodbuja učence z vprašanji, ki prebujajo njihovo domišljijo, ne sme pa prekinjati toka njihovih idej s komentarji (prav tam). Debouny (2002, v Korošec, 2015) poudarja, da izdelovanje lastnih lutk otrokom omogoča, da se izražajo od trenutka, ko izbirajo lik. Že odločitev, ali bo poudaril agresivne ali nežne lastnosti lika, je prav tako način samoizražanja.

»Pomembno je, da otrok sam ustvarja lutko. Ta je namreč samo njegova: zamišljena v njegovi fantaziji in izdelana z njegovimi rokami, oživljena z njegovo energijo in čustvi« (Majaron, 2002).

Spontana igra z lutko

Je preprosta oblika lutkarstva, ko se otrok sam, sproščeno, brez posredovanja odraslih igra z eno ali več lutkami hkrati. Kmalu, ko otrok izdelava lutko ali ko ima ta le delne podobe končnega lika, jo bo oživel v kratkih improviziranih prizorih (Korošec, 2006a).

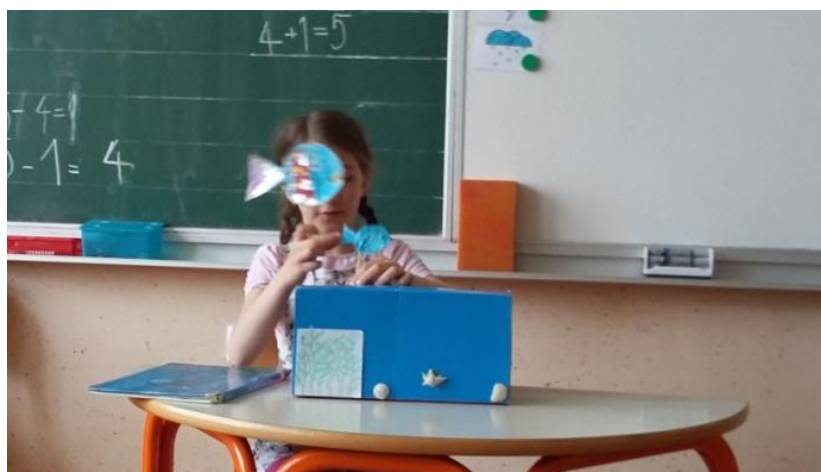

Slika 4.1 Kastanjete se spremenijo v Miki Miško (arhiv L. Ferko)

Med izdelovanjem lutk je bilo opaziti, da so se posamezniki začeli z njimi igrati in so jih 'oživeli' takoj, ko so dobile obliko ter so se lahko gibale. Z njimi so začeli komunicirati in se spontano igrati na simbolni ravni. Zanimivo jih je bilo opazovati, kako so se v lutko vživeli in kakšne glasove so spuščali.

Pripovedovanje z lutko

Gre za pripovedovanje zgodb z lutkami. Učitelj kreativno interpretira in ustvarja magični svet za in z otroki. Ko zgodbo pripoveduje junak v prvi osebi, postane pripovedovanje enkratno doživetje in dobi poseben čar. Med otroki in lutkami se med predstavitvijo zgodbe ustvari pristen dialog, ki pri branju ali pripovedovanju zgodbe ni mogoč. Otroci se vživijo v lutkovne junake in jih doživljajo globlje (Korošec, 2006a).

Slika 4.2 Mavrična ribica pripoveduje

Pogovarjanje skozi lutko

Pogovarjanje z lutko temelji na socialnem in emocionalnem razvoju otroka. Včasih je otroku težko besedno izraziti svoje misli in čustva, zato jim je treba ponuditi pravi medij, da se bodo lažje izrazili, in lutka nam pri tem lahko zelo pomaga.

Otrok se v posredni komunikaciji z lutko ne počuti izpostavljenega, saj mu predstavlja ščit. Skozi svojo lutko bo lažje spregovoril oz. se lažje pogovarjal z lutko v učiteljevih rokah kot direktno z njim. Pri tem se otrok ne počuti odgovornega za besede in dejanja, ki jih naredi lutka. Je sproščen, saj so to pravzaprav besede nekoga drugega. Ko lutka animira učitelj, otrok vso svojo pozornost usmeri na lutko in ne na učitelja (Korošec, 2006a).

Priprava prizorov z lutko

Učitelj s tehnikami kreativne drame usmerja otroke k pripravi prizorov z lutko na osnovi zgodbe, poezije, glasbe, realnega življenja ali domišljije. Prizori se pripravljajo ob improviziranih dialogih in gibanju. Otroci svobodno prispevajo svoje ideje, dialog in scenarij. Pomembno je, da jim učitelj dovoli in spodbuja njihovo lastno ustvarjalnost. Občinstvo je seveda nujno, ker le tako ustvarjanje dobi smisel za otroke (Korošec, 2006a).

Mislimo, da je ta metoda pri obliki kreativne drame nujna in ji v praksi namenimo največ pozornosti. Učencem pustimo dovolj časa in svobode za razvijanje lastne kreativnosti in izražanja idej. Pri ustvarjanju pa jih usmerjamo in poskrbimo za prijetno vzdušje.

Vodilo nam je lahko naslednja misel: "Ljudje, ki se dobro razumejo med seboj, se počutijo povezane, ta občutek pa temelji na zaupanju in medsebojni pomoči"(Glasser, 1998).

Učenje in poučevanje z lutko

Z uporabo različnih lutkovnih tehnik lahko dosežemo cilje iz učnega načrta pri različnih učnih predmetih, izboljšamo motivacijo za delo, pomnjenje in razumevanje učne snovi. Učenci se ob izdelavi in igri z lutko učijo celostno ter so vseskozi aktivni (Korošec, 2006).

4.2 CILJI, KI JIH LAHKO DOSEŽEMO Z LUTKO

H. Korošec (2015) v doktorski disertaciji navaja izsledke C. Sterling (O'Hare, 2012), nekdanje svetovalke za lutko v vzgoji pri Puppeteers of Amerika, ki je napisala, da lutke otrokom ponujajo možnosti za dosego naslednjih vzgojno-izobraževalnih ciljev:

– spodbujati kreativno izražanje;

- stimulirati in povečati domišljijo;
- razvijati spontano besedno izražanje;
- izboljšati govor in izgovorjavo;
- vaditi spretnosti pisanja in gladkega branja;
- pridobiti si občutek za vrednotenje literature;
- medsebojno usklajevanje in razvoj občutka za čas in prostor;
- spodbujati otrokov občutek lastne vrednosti;
- doseči samozaupanja in osebno zadovoljstvo;
- sprostiti strahove, agresijo in frustracije na sprejemljiv način;
- razvijati socialno-interakcijske spretnosti;

J. O'Hare (prav tam) dodaja še naslednje cilje:

- pridobiti sposobnosti za reševanje problemov;
- izboljšati finomotoriko;
- opazovati svet z vsemi čutili in si zapomniti, kaj si opazoval, nato pa obdelati in oživiti z lutkami;
- delo ovrednotiti.

»Prav motivacija, narediti predstavo za gledalce, bo pomagala otrokom premagati vse težave. Zanje bo stik z občinstvom najbolj vznemirljivo doživetje. Pedagogova vloga je biti spodbujevalec in opazovalec« (Majaron, 2006b).

H. Korošec pravi (2006a), da delo z lutkami omogoča učencem doseči vse zgoraj omenjene cilje, ki so del sodobnega učnega načrta. Uspeh celotnega procesa je končni prizor, ki ga otroci običajno pripravijo po skupinah. Tega ne ocenjujemo po estetski izdelanosti lutk in do potankosti izdelani predstavi, marveč se učitelj/vzgojitelj sprašuje po drugih dosežkih:

- kako so otroci med seboj sodelovali,
- kakšna je bila komunikacija,
- kako so reševali zastavljeni tematski problem,
- kako jim je uspelo doseči soglasje v skupini,
- kakšen je bil čustveni odziv posameznikov,
- kako so se posamezniki vključili v delo – zlasti socialno izključeni otroci,
- kako so oblikovali zgodbo z lutkami,
- ali so sodelovali vsi (koliko je seveda odvisno od individualnih sposobnosti),
- ali je oživela lutka vsakega otroka.

H. Korošec (2006a) poudarja, da z lutko vplivamo hkrati na kognitivni, socialni in čustveni razvoj otroka. Skozi lutkovne junake in prizore z lutkami učenci sporočajo svoj način razumevanja realnega sveta ali domišljije.

Tudi mi smo se pri evalvaciji učnih ur osredotočili na zgoraj zapisane dosežke. Z rezultati videnega smo lahko zadovoljni.

4.3 VKLJUČENOST LUTK V ŠOLSKO DELO

Otrok izdeluje lutko in ustvarja prizor skupaj s sošolci in je kreativen v tem delu. Počuti se pomembnega, je uspešen, sprejema odgovornost za oblikovanje skupnega nastopa in se čuti spoštovanega, ker je njegovo delo pohvaljeno in sprejeto. Ob tem vsak dela po svojih močeh in sposobnostih, zato so vsi lahko uspešni (Korošec, 2015).

J. Sitar (2008) pravi, da lutka v otrokovi roki pripomore k drugačnim oblikam vedenja. Otrok postane pomemben in odgovoren zanjo, saj je lutka odvisna pod njega. Povsem se usmeri nanjo in druge aktivnosti potekajo spontano, kot na primer govor besedila, gibanje. Igra z lutko vključuje več otrokovih čutil in to poveča učinek dožemanja.

Otrok občutno boljše govori z lutko v roki kot brez nje. lutka ima tudi vzgojno moč. Novejše raziskave potrjujejo (Sitar, 2008), da je v skupinah, kjer redno uporabljajo lutke manj agresivnega in socialno neprimernega vedenja, kot v skupinah, kjer jih ne uporabljajo. Lutke torej vplivajo na vzdušje v razredu ter so mnogo več kot le motivacijsko sredstvo za uspešnejši pouk.

Še vedno pa smo mnenja, da so lutke premalo vključene v pouk. Še kako pomembna je učiteljeva odločitev, da jo "upa" uporabiti ter da se čuti dovolj kreativnega in ustvarjalnega.

4.3.1 UPORABA LUTKE V 1. RAZREDU

Lutke in prizori z lutkami so naši posredniki znanja, s katerimi otrokom predstavimo snov z različnih področjih. Ker je lutka zabavna in sproščujoča za otroke, se skozi snov lažje približamo zelenemu cilju, kurikularni cilji so uspešneje doseženi (Korošec, 2006a).

Ni splošnega pravila, kdaj in pri katerem predmetu uporabimo lutko. Vse je odvisno od učitelja. Premisliti mora, kaj želi z lutko doseči in temu primerno izbrati tehniko lutke. Menimo, da je tak način poučevanja primeren pri vseh šolskih predmetih. lutka je motivator, ki še tako suhoparno snov lahko naredi zanimivo, če učitelj verjame v njeno moč, učenci pa se pri tem mimogrede učijo.

Na začetku šolskega leta je lahko lutka kot ljubljenec skupine, ki jih sprejme, seznanjena s učiteljicami, šolskimi prostori... Sama je navihana, vesela, radovedna pa tudi žalostna, zaskrbljena, prav takšna kot ljudje. Ta lutka je čez teden z učenci in učiteljem vsak dan pri pouku in pri različnih dnevih dejavnostih. Prizori so improvizirani, včasih pa tudi vnaprej pripravljeni in vezani na učno snov. Učitelj jo animira ob različnih priložnostih. Ob koncu tedna pa se odpravi k enemu izžrebanemu učencu. Z njim ter njegovo družino preživi konec tedna. Vse kar počnejo, fotografirajo ali pa zapišejo v zvezek, ki lutko spremlja. Vsak ponedeljek se seznanijo, kaj je lutka na obisku počela. Tako je lutka pomemben povezovalac med šolo ter domom in tako otrokom pomaga pri lažji vključitvi v novo okolje.

Lutka je dobrodošla pri matematiki. Lahko razloži marsikateri pojem. Pomaga pri razvijanju številskih predstav. Lutke – številke med seboj lahko urejamo, razvrščamo, računamo. So zelo uporabne pri usvajanju geometrijskih pojmov: lutke na palici v obliki ravne in krive črte, »osebe«, nastale iz geometrijskih likov (krog, kvadrat, pravokotnik, trikotnik) ali teles (kocka, kvader, krogla, valj, stožec), lutka Kljunček pomaga razumeti matematična pojma 'več' in 'manj'.

Pri slovenščini pri opismenjevanju izdelajo lutke črke (lahko iz pene ali telesne lutke), ki nam s svojimi glasovi, gibi predstavijo svet črk. Črke se povezujejo v zloge, lahko tudi v napačne, saj so tu učenci, ki to popravijo. Dlančna lutka nam pomaga naučiti se pesem, obnavljanje berila bo z lutko bolj zanimivo. V skupinski predstavitvi z lutkami je videti literarno delo v povsem v drugačni luči. V prostem času, med odmori pa lutke zaživijo v spontanah situacijah, ob katerih učenci nevede vadijo načela dialoškega sporazumevanja. Pri individualnem pripovedovanju se učenec lahko »skrije« za lutko in bolj jasno in sproščeno izrazi svoje misli. Učenci lahko z lutko na kreativen način pripovedujejo zgodbe ali pesmi za bralno značko. Tako so vseskozi ustvarjalni, krepijo si svojo samopodobo in samozavest.

Pri spoznavanju okolja spoznavajo sebe in svet okoli sebe. Lutke so nam ob tem odličen pomočnik. Z njimi lahko preverimo predznanje, ki ga imajo učenci o določeni vsebini. Pripravijo skupinske improvizirane prizore, ki nam na zanimiv način predstavijo naučene vsebine. Spregovorijo lahko tudi predmeti (prometni znaki, hiše ...), oblak, sonce ...

Pri športu je posamezne učence strah nekaterih športnih aktivnosti (preskok čez švedsko klop, preval, ujemanje žoge). Tu je lahko lutka pomočnik in motivator. V rokah učitelja ali še boljše učenca pokaže, da vajo ni težko izvesti, in jih spodbuja. Lutka, narisana na podplatu

copata ali na dlani, lahko ponovi pravilno izvedeno določeno gimnastično vajo (Majaron, 2006a).

Pri glasbeni umetnosti lahko lutka zapoje individualno, v paru ali zboru. Lutka kot dirigent je prava popestritev učne ure. Lutke nam zaplešejo Korsakov Čmrljev let in s tem vključimo še ustvarjalni gib.

Ko učenci izdelujejo svoje lutke, se prične likovna umetnost. Rišejo, režejo, barvajo ter dodajajo podrobnosti. Na prst narišejo obraz, dodajo ji papirnat klobuček, rutico iz blaga ali lase iz plastelina in že je tu prstna lutka. Pri urah likovne umetnosti lahko oživijo tudi učni pripomočki, lahko tudi čopič, in poučujejo o določenih pojmih ali likovnih dejavnostih.

4.3.2 UPORABA LUTKE V 2. RAZREDU

Pri matematiki majhna prstna lutka Stotiček potuje skupaj z učencem po stotičnem kvadratu in sešteva ter odšteva do 100. Same lutke zastavljajo ali pa skupaj z učenci rešujejo matematične probleme. Lutke, sestavljene iz različno velikih geometrijskih teles, bodo pomagale razjasniti pojme, kot so okroglo, pravokotno, kvadratno, rob, oglišče, ploskev ...

Pri spoznavanju okolja Majaron (2006a) svetuje, da lahko po skupnem prehodu v namiznem gledališču ponovimo skupno pot in nove vsebine o travniku, gozdu. Star predmet nas popelje v življenje nekoč. Lutka nam predstavi različne pokrajine in ljudi, predmet – globus nam predstavi Zemljo, preproste zemljevide in veselje, koš za smeti nas popelje v ekologijo, lutke iz naravnih materialov v spoznavanje piktogramov ...

Pri slovenščini se pri opisu oseb ali živali predstavijo lutke. Učenci jih najprej izdelajo in nato v skupinah izmenjajo ter predstavijo sošolcem. Srečajo se lahko tiskane in pisane črke ter se predstavijo. Učenci prek igre z lutko na kreativen način pripovedujejo zgodbe in pesmi. Vključimo ustvarjalni gib, spoznavanje okolja, glasbo, likovno in tehnično dejavnost. Pri obnavljanju beril uporabimo ali izdelamo drugačne lutke, kot so jih spoznali v prvem razredu. Na ta način, ko izdelujejo npr. senčne, ročne lutke ali marionete, se likovno ustvarjanje prepleta še s tehnično dejavnostjo. Ob tem spoznavajo lastnosti materialov, posamezna orodja in postopke obdelave.

Majaron (2006a) poudarja, da lutka pri pouku vzpostavlja večsmerno komunikacijo, pomaga pri usvajanju, razumevanju in utrjevanju učnih vsebin ter pri razvijanju kreativnosti, ki je tako pomembna za učenčevu pozitivno samopodobo.

Lutka se tudi zmoti, a nič zato, saj se je zmotila lutka in ne otrok. Torej, lutka pomaga, da se otrok izogne določenim stresnim situacijam v razredu. Včasih pa je tudi lutka v stiski ali ima strahove. Ko ji pomagajo, to stori celoten razred. Tako lutka prispeva k boljšemu razumevanju v razredu in socializaciji razreda kot celote (Majaron, 2006a).

5. OTROKOV RAZVOJ OB IGRI Z LUTKO

Ko se učitelj odloči, da bo v učnem procesu uporabil lutko, se že pri pripravi prostora opazi pri učencih neko vznemirjenje in pričakovanje. So zelo vedoželjni in motivirani.

Majaron (2000) pravi, da z uporabo lutke v vzgojnem procesu prispevamo k bolj humanemu in manj stresnemu vključevanju otroka v socializacijski proces v prehodu iz obdobja igre k učenju.

V nadaljevanju so podrobneje opisana področja otrokovega čustvenega, socialnega in spoznavnega razvoja, na katera lutka bistveno vpliva.

5.1 RAZVOJ DOMIŠLJIJE

»Lutke izzivajo domišljijo in ustvarjalnost, to oboje pa je najdragocenejša dota otroku za nadaljnji razvoj« (Majaron, 2000, str. 35).

Cohen in MacKeith (1991, v Porenta, 2003) sta pri opazovanju različnih igralnih dejavnosti bila pozorna, kako otroci v igri ustvarjajo nov domišljijski svet, ki so ga sposobni oblikovati tedne ali mesece. Ugotovila sta, da se domišljijski svet z odraščanjem spreminja. Otrok vanj vnaša svoje izkušnje in pridobljena znanja. To je refleksija napredka.

Z domišljijo (Korošec, 2006a) se lahko otrok prestavi v drug svet, kraj ali čas in postane druga oseba. Domišljija je sposobnost predstavljanja in je predpogoj za kreativnost, ki je v življenju zelo pomembna.. Otrok mora pridobljene informacije znati uporabiti in razvijati. Z razvojem domišljije dopuščamo lastno pot. Skozi mišljenje poteka raziskovanje, selekcioniranje, poenostavljanje, dopolnjevanje. Lutka v otrokovi domišljiji zmore prav vse.

P. Kruh (2002) pravi »Z lutko in njeno zgodbo vnesemo v njihov realni svet pravljичnost. S tem prebudimo domišljijo in izzovemo, da prepletajo realno/stvarno z imaginarnim/pravljичnim« (str. 87).

Domišljija je prevečkrat v učnem procesu zapostavljena. Pri ustvarjanju novih zamisli, načrtovanju in izvedbi pa je domišljija tista začetna stopnja, ki vse to omogoči.

5.2 RAZVOJ SAMOPODOBE IN SAMOZAVESTI

Otroci, ki se počutijo sprejete v skupini in kreativne znotraj le-te, pridobijo tudi na samozavesti. Postanejo bolj odprti v komunikaciji s sošolci, zmožni so vzpostaviti več socialnih stikov .

Ko otrok izdeluje lutko, ni kontroliran in usmerjan od odraslih, sledi le svoji domišljiji in ustvarjalnosti. Vsak izdelek je unikatni, prav takšen, kot si ga je sam zamislil. Zaupa sebi in to krepi njegovo samopodobo (Korošec, 2006a). Avtorica poudarja, kako pomembno vlogo ima tu učitelj. »Njegova informacija otroku o tem, da je prav in dobro tisto, kar je otrok sposoben narediti, mu bo pomagala k pozitivni samopodobi in povečanju samozavesti« (Korošec, 2006a).

5.3 RAZVOJ SOCIALNIH VEŠČIN

J. Sitar (2008) se zaveda, da današnji otroci potrebujejo drugačne tipe znanja. Med veščinami, ki so danes potrebne in pomembne, so socialne veščine in ustvarjalno mišljenje, ki prinaša uspešen rezultat tudi v drugačnih okoliščinah. Glede na hitrost spreminjanja so te lastnosti lahko zelo pomembne za nadaljnjo poklicno in življenjsko pot.

Pri razvijanju socialnih veščin gre za dejavnosti, ki temeljijo na skupinskem ustvarjanju. Delo v manjših skupinah temelji na sodelovanju. V skupini se mora usklajevati z drugimi člani, navajati se mora na poslušanje, sprejemati ideje drugih in biti pozoren na čustva in reakcije drugih v skupini. Tako se uči komunikacije, socializacijskih spretnosti, reševanja konfliktov, medsebojnega razumevanja in pomoči (Korošec, 2006a).

5.4 RAZVOJ USTVARJALNOSTI

Ustvarjalnost, ki jo Cropley (1992, v Korošec, 2006a) pojmuje kot inovativno, svobodno, drzno, ustvarjalno mišljenje, ima tri sestavine: intelektualno, motivacijsko in emocionalno.

Vse tri sestavine naj bi v medsebojni interakciji vseboval tudi vzgojno-izobraževalni proces. Učitelj učencu omogoča lastno razmišljanje, domišljijo ter ga pri tem vodi in usmerja, ne posega pa v njegove ideje. Pomembno je, da otrok sam ustvarja svojo lutko.

Majaron (2000) izpostavi, da biti ustvarjalni pomeni misliti na antipozitivističen način, videti v stvareh več, kot je le njihova funkcija, ter dovoliti si prepustiti se asociacijam, ki izhajajo iz njihove oblike, barve, materiala, zvoka.

H. Korošec (2006a) pravi, da je delo z lutko velik izziv, ki sprošča asociacije, omogoča produciranje idej, ugodje in sproščenost ob ustvarjalnem reševanju problemov.

5.5 RAZVOJ EMPATIJE IN IZRAŽANJA ČUSTEV

Pri metodi dela z lutko "zaznamo primere empatije, vživljanje v situacijo, ki jo predstavlja lik. Poleg tega še sočustvovanje, dajanje varnosti, skrbi in zgleda, ki ga dajejo otroci lutki kot model vedenja in ravnanja v vsakdanjih situacijah. Lutka je omogočala boljši stik z okoljem, z njo so izražali tudi nekatere svoje težave" (Porenta, 2003, str. 184). Avtorica navaja, da so otroci v času, ko delajo z lutko, manj agresivni, vedejo se bolj zrelo in odgovorno, lutka jih pomirja.

Pri delu z lutko, zlasti ob ustvarjanju prizorov učenci prevzemajo različne vloge. Postavijo se v položaj druge osebe in jo poskušajo razmeti ter v improvizaciji pripeljati zgodbo do nekega zaključka. Ob lutki se urejajo medsebojni odnosi brez posledic. Lahko igra vlogo iz lastnega življenja ali pa ustvarja izmišljene vloge (Korošec, 2006a).

V samem učnem procesu se je izkazalo, da je otrokom veliko lažje, če prikažejo določeno učno snov s pomočjo lutke, saj pri tem niso direktno izpostavljeni oni sami, ker je v ospredju lutka.

5.6 NEVERBALNA KOMUNIKACIJA IN GOVORNI RAZVOJ

Otrok najprej sprejema neverbalno komunikacijo, postopoma pa si bogati govorno izražanje. Pri tem imajo lahko pomembno vlogo npr. *mimične lutke* – naše roke, nogavičke ali preproste papirnate vrečke, ki z odpiranjem ust posnemajo in poudarjajo otrokovo izgovarjavo (Majaron, 2000). Otroci se lažje izrazijo po nebesednih komunikacijskih kanalih, kot so ton glasu, geste, mimika obraza, drža telesa in podobno (Korošec, 2006a).

Ugotovljeno je, da predstavljanje pravljic z lutko spodbuja otrokovo verbalno ustvarjalnost (Bredikyte, 2000, v Korošec, 2006a).

Vemo, da se posamezniki v razredu težko vključijo v komunikacijo iz najrazličnejših vzrokov. Ko otrok lutko oživi vizualno, glasovno ali le gibalno, dobi medij za komuniciranje. Prvotno lahko že prek neverbalne komunikacije vzpostavi stik s sošolci. Izkušnje kažejo, da si otrok, ki nerad govori, v igri z lutko zmore ustvariti kratko preprosto besedilo in tako doseči temeljne cilje pri učni uri.

5.7 INTELEKTUALNI VIDIK

Gardner (1993, v Korošec, 2006a) je s svojo znano teorijo o več inteligencah obogatil področje raziskav učenja z dramo. Dejal je, da udeleženci v dramskih dejavnostih potrebujejo več razvitih inteligenc. Otrok razvija jezikovno inteligenco in krepi obvladanje glasoslovja, skladnje, semantike in pragmatike, razvija telesno-gibalno inteligenco z gesto, mimiko obraza ali gibom. Igra z rekvizitom kot pripomočkom v igri pa razvija spretno ravnanje s predmeti. Prav tako razvija obe osebni inteligenci – interpersonalno, zmožnost opazovanja in razlikovanja med drugimi posamezniki, in intrapersonalno, zmožnost razlikovanja med lastnimi čustvi in poimenovanjem le-teh. Ob tem pogosto razvija tudi glasbeno inteligenco, ki je sestavni del predstav.

6. EMPIRIČNI DEL

V nadaljevanju predstavljamo primere uporabe lutke v prvem razredu pri matematiki in spoznavanju okolja ter v drugem razredu pri slovenščini in spoznavanju okolja.

Praktični del vsebuje: snovne podatke učne ure, vsebinski potek učne ure, analizo animacije lutke in analizo učne ure.

6.1 OPREDELITEV PROBLEMA

Dejstvo je, da je potrebno spreminjati učno prakso in jo naravnati na spremembe na vseh področjih človekovega razvoja in spreminjati učno prakso v smer, da otroka postavljamo v aktivno vlogo. Takšna vloga učencev je prisotna v različnih sodobnih didaktičnih modelih. V večini primerov učitelj prevzame vlogo koordinatorja in usmerjevalca (Kolar, 2006).

Ustvarjalna lutkovna dejavnost je lahko uspešna metoda učenja in poučevanja na vseh področjih kurikulumu. Ne le, da je uspešna, je nujna v sodobnem šolstvu, ki poleg znanja želi tudi ustvarjalne, sproščene otroke, polne domislje ter želja in sposobnosti za reševanje problemov. Pomembno je, da bi se umetniška in temeljna predmetna področja povezala in dopolnjevala (Korošec, Majaron, 2006).

V diplomski nalogi želim raziskati, kako z lutko poteka medpredmetno povezovanje, .ki spodbuja učenčevo kreativno izražanje. Z lutko kot metodo dela v razredu želim prikazati eno od možnih poti za doseganje ciljev na različnih predmetnih področjih. Učenci tako prek svojega udejstvovanja uporabijo pridobljeno znanje in bolj nazorno pridejo do novih spoznanj.

V samem pedagoškem procesu je lutka največkrat uporabljena po obravnavi dramskega besedila za poustvarjanja besedil. Zato želim s svojo diplomsko nalogo dokazati, da uporaba lutke na različnih področjih deluje motivacijsko, spodbuja ustvarjalnost in prijetno klimo za učenje.

6.2 CILJI

Dokazati želimo:

- da ob pomoči lutke učenci iščejo različne, originalne rešitve pri različnih učnih predmetih.
- da prisotnost lutke pri posameznih učnih predmetih dobro vpliva na njihovo počutje in motivacijo za učenje.
- da učenec ob skupnem izdelovanju lutk in pripravi improviziranih dialogov krepi sodelovanje in medsebojno komunikacijo.

6.3 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA/HIPOTEZE

Skladno s cilji raziskave postavljamo naslednja vprašanja:

- Ali lahko lutko in gledališko igro uporabimo za spoznavanje učnih vsebin in pridobivanje novih znanj pri različnih učnih predmetih?
- Kakšni so odzivi učencev na uporabo lutke pri pouku in kakšna je njihova motivacija?
- Ali učenec ob skupnem izdelovanju lutk ter pripravi improviziranih dialogov na določeno vsebino oz. temo krepi sodelovanje in medsebojno komunikacijo?

6.4 RAZISKOVALNA METODA

Uporabila smo deskriptivno metodo pedagoškega raziskovanja. Podatke sem zbirala z načrtnim in priložnostnim opazovanjem, fotografiranjem, video posnetki in sprotim beleženjem. Na osnovi zbranega gradiva sem opravila kvalitativno deskriptivno analizo podatkov.

6.5 RAZISKOVALNI VZOREC

Pri empirični nalogi je bilo v vzorec vključenih 25 učencev 1. razreda (12 dečkov in 13 deklic) in 27 učencev 2. razreda (18 deklic in 9 dečkov).

6.6 POSTOPEK ZBIRANJA PODATKOV

Za zbiranje podatkov sem uporabila tehniko opazovanja (vključeno s fotografiranjem in snemanjem in dokumentiranjem njihovih izdelkov). Po vsaki učni uri posameznega predmeta sem podala analizo dela.

7. LUTKA KOT METODA DELA PRI RAZLIČNIH UČNIH PREDMETIH

7.1 MATEMATIKA: 1. RAZRED

UČNI PREDMET: Matematika

UČNA TEMA: Geometrija

UČNA ENOTA: Ravne in krive črte

UČNE OBLIKE: individualna, delo v dvojicah, skupinska oblika dela

UČNE METODE: metoda poslušanja, metoda pogovora, metoda prikazovanja in opazovanja, igra

OPERATIVNI UČNI CILJI:

Učenci:

- doživljajo lutkovno predstavo,
- prepoznajo in rišejo prostoročno ravne in krive črte,
- izdelajo svoj izdelek – lutko (ravno ali krivo črto),
- sodelujejo v dramski igri.

ČUSTVENO-SOCIALNI CILJI:

Učenci:

- razvijajo sposobnosti dela v skupini, izmenjujejo mnenja in upoštevajo mnenja drugih,
- razvijajo empatijo.

MEDPREDMETNE POVEZAVE: matematika, likovna umetnost in lutka

UČNI PRIPOMOČKI: lutke, papir, škarje, lepilo, žica, ovijalni trakovi, kroglice za oči

VIRI IN LITERATURA:

Tomšič, G., et al. (2011) *Učni načrt: program osnovnošolskega izobraževanja. Matematika*. Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport: Zavod RS za šolstvo. Ljubljana, Manfreda Kolar, V., Urbančič Jelovšek, M. (2015). *Prva matematika*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

- Zorec, D. (2010). *Preproste lutke*. Ljubljana: Knjigca.

VSEBINSKI DEL

1. Uvodni del

Ob vstopu v razred učencem dam *vstopnico* za lutkovno predstavo (samolepilni list); otroci izvlečejo barvni listek in se usedejo k skupini, ki ima na mizi list enake barve.

S seboj prinesem pet lutk različnih oblik (ravna, kriva, trikotnik, krog in Organizator – kvader). Učencem s sodelavko zaigra **motivacijski prizor** (Priloga 1).

Slika 7.3 Ravna črta in Kriva črta pri Organizatorju

Slika 7.4 Nova tekmovalca se prijavita

2. Osrednji del

Prehod od zgodbe h kratkemu pogovoru.

S pomočjo lutk se pogovorimo, kakšna je razlika med ravnimi in krivimi črtami, tako da lutke sprašujejo npr. »Kakšna črta sem torej jaz? Kako me narišete?«

Nato lutka Navpična črta razdeli tablo na dva enaka dela.

a) Vsak učenec na svoj samolepilni listek nariše dve ravni in dve krivi črti, ju razreže in prilepi na pravo stran table.

b) Napiše začetnico svojega imena in jo prilepi na pravo stran table.

»Kam boste prilepili črko, ki je sestavljena iz ravnih in krivih črt?« vpraša (*zmedeno*) Ravna črta.

Ko učenci opravijo nalogo, se črti z njimi pogovorita o rešitvah. Preverijo, ali so listki prilepljeni na pravilno stran table.

Slika 7.5 Lutki sta zadovoljni z rešitvami

Priprava skupin in materiala:

Učenci so se že ob prihodu razdelili v naključno izžrebane barvne skupine (modra, zelena, rdeča in oranžna skupina). Pripravijo pripomočke.

Sledi navodilo o delu v skupini. Vsak učenec bo izdelal lutko – ravno ali krivo črto. V vsaki skupini mora biti nekaj lutk ravnih in krivih črt. Vsaka skupina naj sestavi lutkovno predstavo s temi lutkami.

Dejavnosti po zgodbi (lutkovni atelje, gledališke delavnice, tehnična delavnica)

Sami bodo pripravili in nato prikazali prizor, v katerem se srečajo ravne črte in krive črte.

Povem jim nekaj tem, s katerimi si lahko pomagajo:

- Črte bi rade igrale nogomet. Razporediti se morajo v dve pravilni skupini.
- Družini Ravnikarjevih in Krivčkovih sta na pikniku (tako so ju poimenovali učenci).
- Črte se odpravljajo na izlet.

Preden odigrajo svoj prizor, vadijo animacijo z lutkami. Svetujem jim, naj govorijo glasno in razločno, naj bodo pozorni, da bodo lutke obrnjene proti gledalcem in da se ne prekrivajo.

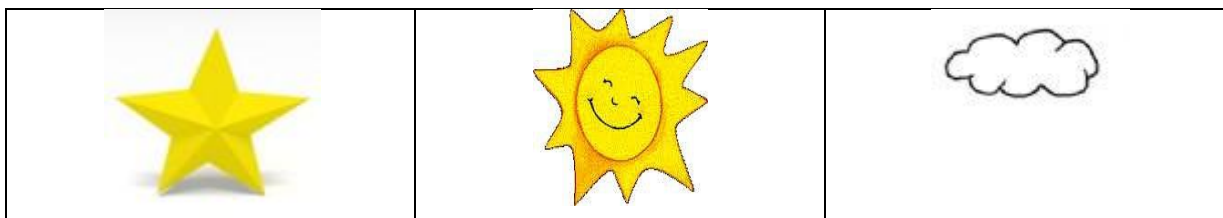
3. Zaključni del

Vsaka skupina pride pred tablo in odigra svoj prizor. Ostali učenci sedijo in gledajo lutkovne prizore.

Sledi vrednotenje današnjega dela. Učenci dobijo anketni list, na katerem je zvezda, sonce, oblak.

Izberejo in pobarvajo:

- zvezdo (vsakozi sem pri delu užival),
- sonce (rad sem izdelal lutko, nisem se preveč dobro počutil pri igri),
- oblak (nič mi ni bilo všeč, v skupini mi ni bilo prijetno).

Slika 7.6 Vrednotenje dela

7.1.1 ANALIZA IZVEDBE

Izziv nam je bil, kako učence popeljati z lutkami v svet matematike. Z zanimanjem so prisluhnili igrici (Priloga 1). Ker je bilo pet vlog, sem za vlogo kroga poprosila sodelavko. Obe sva se trudili govoriti glasno in razločno. Pri izdelavi lutk (črti in lika sta bila iz žice, organizator pa iz lesa) sem bila pozorna na estetski videz. Lutke so bile dovolj velike in vidne.

Metoda dela z lutko

Uporabili smo metodo pogovarjanja z lutko, metodo izdelave lutke, metodo spontane igre z lutko, metodo učenja in poučevanja z lutko, metodo priprave prizorov z lutko.

Animacija lutke

Lutke smo animirali skozi vse dejavnosti. Pri uvodni motivaciji so lutke prevzele vlogo učiteljice in učence takoj pritegnile. S sodelavko sva skupaj zaigrali motivacijski prizor s petimi lutkami, v katerem so se poučili, kakšne so ravne in krive črte.

V naslednji etapi učnega procesa je lutka Ravna črta namesto učiteljice komunicirala z učenci. Bila je prav zmedena, ker ni vedela, kam naj postavijo veliko začetnico, sestavljeno iz ravnih in krivih črt.

Predstavitve posameznih skupin je vodila lutka Organizator. Animirano lutko so vzeli za svojo in z njo komunicirali, na animatorja – učiteljico niso bili pozorni.

Motiviranost učencev

Učenci so bili zelo motivirani že v uvodnem delu ure, čutiti je bilo napetost in pričakovanje. Seznanili so se z namiznim gledališčem. Z lutkami so vzpostavili očesni stik, jih sprejeli ter

jih med odmorom tudi oni animirali. Zelo zavzeto so se z lutko pogovarjali o črtah. Potrpežljivo so pomagali, ko so začutili, da je npr. lutka Ravna črta v stiski in nečesa ne ve.

Vzdušje je bilo vseskozi delovno, a sproščeno. Najbolj so bili motivirani pri izdelavi lutk, pripravi in igranju prizorov. V vsaki od petih skupin so izdelali nekaj ravnih in krivih lutk. Družine lutk so poimenovali po dogovoru v skupini.

V vseh skupinah so sodelovali prav vsi učenci in svoja mnenja so vedno zmogli tudi uskladiti. Lahko smo zadovoljni, kako so ob metodi dela z lutko vse skupine bile visoko motivirane in vsi so timsko sodelovali.

V obliki anketnega lističa so vrednotili današnje delo (Slika 7.6). Rezultati so bili naslednji:

- 19 učencev je obkrožilo ali pobarvalo **zvezdo** (na enem listku je pisalo super, na drugem bravo, dve zvezdi sta imeli narisane nasmejan obraz);
- 5 učencev je pobarvalo in obkrožilo **sonce**;
- nihče ni obkrožil **oblaka**.

Doseganje učnih ciljev

Vse zastavljene cilje nam je uspelo doseči.

Pravilno so narisali in razvrstili ravni in krivi črti ter svojo začetnico.

Za pomoč so prosili najprej učiteljici, a jih je lutka Kriva črta usmerila na sošolce znotraj skupine. Njen nasvet so upoštevali. Pomagali so si pri izdelavi lutke (si pridržali, razdelili material pri izdelavi lutk, ročno spretnejši učenec je sošolcu izrezal usta za lutko, pomagali so si pri lepljenju ...). Pravilno so izdelali izbrano ročno lutko in jo glede na vlogo tudi ustrezno animirali. Pri izdelavi so bili domiselni. Mnoge lutke so takoj, ko so dobile oči, tudi oživele in že se je začel pogovor dveh znotraj skupine. Šele nato so jih dokončali. Pričeli so s pripravo prizorov. V skupinah je potekala sproščena večsmerna komunikacija.

Zaradi varnosti pri delu smo izbrali tanjšo žico, ki pa se je preveč upogibala. Zato smo dodali kosmateno žico. Za ravno lutko so si lahko izbrali tanko paličico, čeprav ima le-ta določen volumen. V vseh skupinah so bili pri pripravi igrice vsi aktivni. V sproščnem vzdušju so vadili vsi člani skupine in tako so lahko začutili pripadnost svoji skupini in pomembnost svoje vloge.

Opazili smo, da so učenci z boljšim besednim zakladom bolj izstopali in imeli večjo vlogo, tišji učenci pa so izbrali bolj stranske vloge. Bilo pa je nekaj težav. Kljub večkratnemu spodbujanju, naj govorijo glasno, se nekaterih učencev ni slišalo dovolj razločno, saj je rjuha še dodatno zadušila njihove glasove. A glede na to, da lutka nudi močno nebesedno komunikacijo v gibu, likovnosti in glasovih, je bila igra kljub temu razumljiva. Pri zadržanih

otročih pa je že samo sodelovanje v igri pomembno za njihovo vključitev v skupino. Postopoma pričakujemo tudi njihovo besedno sodelovanje.

Vsaka skupina je štela šest članov. Skupine smo sestavili naključno. Učenec je izvlekel barvni list in sedel k skupini, ki je imela isto barvo na mizi (modra, rdeča, rumena, zelena). Po naključju se je oblikovala skupina šestih dečkov. Sestavili so zgodbo z naslovom Sedma serija. Prijatelji so se dogovorili, da gredo z avtobusom do nogometnega igrišča. Počakali so še na Enookega (lutka je imela eno oko) in se nato odpravili z avtobusom do igrišča. Pri tem so drug za drugim obhodili mizo. Premikali so se okoli mize in se oglašali, kot bi vozili avtobus. Na igrišču so se razdelili v dve skupini Krivgari in Ravnikarji. Pripravili so več žogic – papirnatih kroglic. Igrali so nogomet.

Slika 7.7 Ujel bom žogo, Ravnikar!

Naslednja skupina je sestavila prizor Dan v mestu. Družina Ravnikarjevih (mama in otroci) se je po kosilu odpravila v mesto na sladoled, kasneje pa še na igrišče. Zanimiv je bil dojenček, ki se je premikal pokončno kot ravna črta in se oglašal ge-gu, ge-gu.

Ena skupina se je razdelila na Suhčeve in Ravnikarjeve, ki so se odpravili na morje plavat. Plavali so vsak na svoji strani, nenadoma je priplaval morski pes, ki je povzročil paniko. Družini sta se pomešali in se razbežali naokrog.

Slika 7.8. Suhčevi in Ravnikarjevi pred odhodom

Slika 7.9 Predstavimo odlomek

Šola za vse je naslov uprizoritve zadnje skupine. Učenci so bili lutke – krive črte.

Učiteljica (lutka Ravna črta s klobukom) jih je obvestila, da jih bo obiskala ravnateljica. Ker je dolgo časa ni bilo, učiteljico sprašujejo (kje je, je zbolela, mogoče pozabila ...). Vstopila je učenka, ki je zamudila pouk (pogovor). Končno je prispela ravnateljica (lutka Ravna črta s še večjim klobukom). Učenci so ji zapeli pesem Trije korenjaki. Ravnateljica jih je pohvalila, se jim zahvalila in odšla.

Zanimiva je izdelava lutk (odrasli osebi – resni, ravni, otroci – živahni, pisnih barv in oblik) kot oblika zunanjega razlikovanja.

Slika 7.10 Različni in zanimivi

7.2 SPOZNAVANJE OKOLJA: 1. RAZRED

UČNI PREDMET: Spoznavanje okolja

UČNA TEMA: Pojavi

UČNA ENOTA: Vremenska stanja (sončno, oblačno, deževno, vetrovno ipd.)

UČNE OBLIKE: individualna, skupinska oblika dela

UČNE METODE: metoda poslušanja, metoda pogovora, metoda prikazovanja in opazovanja, igra

UČNI CILJI:

a) Kognitivna raven

Učenci:

- spoznajo vremenske pojave, jih znajo spremljati in opisovati,
- znajo primerjati vremenska stanja v različnih letnih časih,
- prepoznajo in rišejo ustrezen vremenski znak,
- izdelajo svoj izdelek – lutko (ročno lutko),
- berejo preglednico,
- ob vodeni razpravi in nastopanju razvijajo komunikacijske veščine.

b) čustveno-socialna raven

Učenci:

- razvijajo sposobnosti dela v skupini, izmenjujejo mnenja in upoštevajo mnenja drugih,
- razvijajo kompetence timskega dela,
- premagujejo občutek strahu pred nastopanjem,
- sproščajo svoja čustva na sprejemljiv način (jezo, agresijo ...),

- doživljajo predstavo z ročnimi lutkami,
- izboljšujejo komunikacijske sposobnosti.

c) psihomotorična raven

Učenci

- prikažejo oblake, veter, sonce in njihove lastnosti z gibanjem ročne lutke,
- koordinirajo velike in male gibe,
- usklajujejo gibe rok z videnim (z očmi) med izdelovanjem lutk.

MEDPREDMETNE POVEZAVE: matematika, likovna umetnost in lutka, spoznavanje okolja

UČNA SREDSTVA IN PRIPOMOČKI: ročne lutke, modra rjuha, paravan, papirnati krožniki, krep papir, karton, polnilo, prozorne vrečke, vata, blago, usnje, palice, lepilo (navadno Uhu in Mekol)), škarje.

VIRI IN LITERATURA:

- Tomšič, G., etc. *Učni načrt: program osnovnošolskega izobraževanja. Spoznavanje okolja*. Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport: Zavod RS za šolstvo. Ljubljana, 2011
- Krnel, D. idr. (2011) *Okolje in jaz 1. Priročnik za učitelje*
- Hunt, T., Renfro, N.(1982). *Puppetry in early childhood education*. Austin: by Nancy Renfro Studios

VSEBINSKI DEL**1. Uvod v dejavnost**

Povem zgodbo o Oblačku Pohajačku:

»Oblaček Pohajaček je z mamo in očetom živel nad vrhom nad Snežno goro. Starša sta mu dejala, da lahko počenja svoje vragolije le nad bližnjimi hribi in dolinami. Oblaček je tako kot vsi otroci obljubil, da se ne bo potepal, toda svojo obljubo je prav hitro pozabil. Pa to morda ne bi bilo tako, če Oblaček Pohajaček ne bi srečal nekoga, ki ga je k potepanju spodbujal. To je bil veter Potepin.«

2. Osrednji del

Priredimo zgodbo Smiljana Rozmana Oblaček Pohajaček tako, da se zgodba dogaja nad našo šolo. Za paravanom z doma narejenimi ročnimi lutkami na papirnatih krožnikih s sodelavko zaigra zgodbo Oblaček Pohajaček (Priloga 2).

Slika 7.11 Sončevo opozorilo

3. Prehod od zgodbe h kratkemu pogovoru

Oblaček pred paravanom nagovori otroke.

Kakšno vreme pa imamo danes?

Kaj se zgodi z vodo iz luže po dežju in kaj z vodo, ki odteče v odtok? Zakaj pa si ljudje želimo vedeti, kakšno bo vreme? (Vreme vpliva na dejavnost ljudi, živali, rastlin.) Učenci sodelujejo v pogovoru.

Oblaček: »Veste, že nekaj časa nazaj sem bil nad vašo šolo in slišal sem vas govoriti o vremenskih znakih, pa sem si rekel, da bom nekoga poprosil, če mi naredi znake, da vam jih prinesem. Toda veter Potepin se je sprehajal po Celju in tam čistil ulice s svojo sapo, pa mi je prinesel znake, ki so odleteli z neke mize. To so taki znaki, ki ljudem nekaj povedo, meni pa čisto nič.«

Znake pripnem na tablo. Sledi pogovor z Oblačkom Pohajačkom o vremenskih znakih. Učenci mu razložijo, kaj po njihovem mnenju pomenijo določeni znaki (sonce – sončno, oblak in sonce – delno sončno, oblak in kaplje – deževno, oblak, ki piha – vetrovno, oblak in snežinke – sneži, sivi oblaki – oblačno).

Slika 7.12 Pogovor z Oblačkom Pohajačkom

Lutka poprosi učence:

- a) da vrišejo v preglednico na tabli, kakšno je bilo vreme pretekla dva dneva in kakšno je danes,
- b) da narišejo vremenski znak za najljubše vreme.

Učencem razdelim samolepilne lističe. Nanje narišejo svoje najljubše vreme. Enake sličice prilepijo v eno kolono.

Dobimo diagram – povezava z matematiko. O dobljenih rezultatih se pogovorimo.

4. Razdelitev v skupine – sestavljanje

Razdelijo se v 5 skupin. Učenec izvleče del slike in išče skupino, na kateri bo njegova slika sestavljala del celote. Sestavijo 5 slik. Skupaj poimenujemo nastale skupine po dobljenih slikah.

Slika 7.13 Slika nam prikazuje

Vsaka skupina dobi slike narave, ki prikazujejo različna vremenska stanja (oblačno, sončno, vetrovno, deževno ...). Posamezni vremenski znak priredijo k ustrezni sliki.

5. Dejavnosti po zgodbi (lutkovni atelje, gledališke delavnice, tehnična delavnica)

Skupine izbirajo med pripravljenim materialom, vsak posameznik izdelava lutko in skupaj ustrezno sceno. Po potrebi pomagam pri izoblikovanju zgodbe ali izdelavi lutk.

Skupine se same odločijo, katere od materialov, ki so na voljo, bodo uporabili za lutke. Na osnovi zgodbe, ki jo ustvarijo, si razdelijo vloge. Ko imajo izdelano zgodbeno dogajanje in lutke, pripravijo delovni prostor in pripravijo sceno ter vadijo – vsaka skupina za svojim paravanom.

Slika 7.14 Nastaja moj Vetrček

6. Predstavitev vseh skupin, nastop v manjših skupinah, predstavitev izdelkov

Posamezno skupino napove Oblaček Pohajaček. Vsako skupino tudi nagradimo s ploskanjem. Če se igra ustavi, vskočim v zgodbo kot Oblaček Pohajaček in pomagam, da se zgodba odvija naprej.

7. Zaključek

Pogovorimo se o animacijah in zgodbah. (Kaj jim je bilo všeč? Ali bi kaj spremenili? Kako so se počutili pri pripravi zgodbe in ob igranju z lutkami?)

7.2.1 ANALIZA IZVEDBE

Odločila sem se, da učencev ne bom časovno omejevala, zato smo za to učno enoto z medpredmetnim povezovanjem porabili nekaj več kot tri šolske ure.

V veselje nam je bilo, kako učencem predstaviti učno vsebino Vremenska stanja z lutkami. Z zanimanjem so prisluhnili igrici (Priloga 2). Ker so bile tri vloge, sem za vlogo Sonca poprosila sodelavko. Obe sva se trudili govoriti glasno, razločno in interpretativno. Pri izdelavi lutk (Oblaček Pohajaček, veter Potepin in Sonce) sem bila pozorna na estetski videz. Lutke so bile dovolj velike in vidne.

Metoda dela z lutko

Uporabili smo metodo pogovarjanja z lutko, metodo izdelave lutke, metodo učenja in poučevanja z lutko, metodo priprave prizorov z lutko, med odmorom pa tudi spontano igro z lutko.

Animacija lutke

Lutke smo animirali skozi več dejavnosti. Pri uvodni motivaciji so lutke prevzele vlogo učiteljice in učence takoj pritegnile. S sodelavko sva skupaj zaigrali motivacijski prizor s tremi lutkami, v katerem so se poučili o nenadnih vremenskih razmerah (sneg pomladi).

V naslednji etapi učnega procesa je lutka Oblaček Pohajaček namesto učiteljice komunicirala z učenci. Lutka je vodila razgovor o vremenu. Bila je nevedna in je poprosila učence za razlago določenega vremenskega znaka.

Prav tako je predstavitev posameznih skupin vodila lutka Oblaček Pohajaček.. V zaključni fazi sem kot Oblaček Pohajaček vstopila ob predstavitvi pri dveh skupinah. Ena skupina je izgubila košarico – rekvizit in jo je našel ter prinesel Oblaček Pohajaček. Druga skupina je pričela zelo tiho in nerazumljivo, zato jih je Oblaček prosil, da pokažejo kako glasno in razločno znajo govoriti.

Animirano lutko so vzeli za svojo in z njo komunicirali, na animatorja – učiteljico niso bili pozorni. Ko je Oblaček Pohajaček ob koncu predstavitve skupine pohvalil, so se mu učenci zahvalili. Sprejeli so, da si Oblaček Pohajaček in učiteljica izmenjujeta vloge. Ko jih je lutka prosila, naj narišejo svoje najljubše vreme in ga prilepijo k ustreznemu znaku, so to naredili brez težav. Ko smo analizirali rezultate na tabeli, so z menoj komunicirali kot z učiteljico.

Rezultati so bili naslednji:

Po pričakovanju je najljubše vreme ☀, sledi delno sončno in sneg ter vetrovno. Dež in megla sta nepriljubljena.

Motiviranost učencev

Učenci so bili zelo motivirani že v uvodnem delu ure. Ko sem bližnje učence poprosila za sodelovanje pri uprizoritvi (za vlogo Otroci), so vsi z veseljem zaigrali. Pri ostalih je bilo čutiti pričakovanje. Zanimala jih je gledališka uprizoritev in tudi, kako se bodo sošolci kot igralci vključili v igro z lutkami. Z lutkami so vzpostavili očesni stik, jih sprejeli ter jih med odmorom tudi sami animirali. Zelo zavzeto so se z lutko pogovarjali o vremenu, ji razložili, kaj oni menijo, da pomenijo vremenski znaki. Potrpežljivo so ji pomagali, ko so začutili, da je lutka v stiski in nečesa ne ve.

Vseskozi je bilo vzdušje delovno, sproščeno in polno dobre volje.

Med odmorom so učenci spontano zaigrali improviziran prizor z ročnimi lutkami in lutkami na palici, ki smo jih imeli v razredu.

Slika 7.15 Spontani prizor

V skupini, kjer so risali žirafa za sceno, se dva učenca nista mogla uskladiti glede videza žirafjega vratu. Zadevo smo rešili tako, da sta si slike ogledala na računalniku in izdelala vsak svojo žirafa. Z obema izdelkoma so bili ostali člani zadovoljni.

Visoko so bili motivirani ne le pri izdelavi lutk, pripravi scene in igranju prizorov, temveč tudi pri poučevanju z lutko. Ko so se izoblikovale skupine, so jih učenci poimenovali: Oblaček, Starša, Vlavec, Igra otrok, Nenavadna želja.

Pri didaktični igri so vse skupine pravilno povezale sliko z vremenskim znakom. Skupine so se pri pripravi prizorov poglobile le v svojo zgodbo in kar pozabile na druge skupine. Ena skupina je zelo zavzeto zaigrala prepir dveh oblakov in nato še spravo. V vsaki od petih skupin so izdelali nekaj oblakov, veter (vsaj enega), sonce in v dveh skupinah še mavrico.

Učenec, ki pri pouku le redko glasno kaj pove, je z nasmehom izdeloval svojo lutko. Tudi ko se mu je odlepil del lutke, je vztrajal in jo dokončal. V skupini Nenavadna želja je dobil svoje mesto in sodeloval z ostalimi učenci.

Učenec, ki je bil pri pouku pogosto jokav, nezadovoljen s svojimi izdelki, se je tu pozitivno vživel in z aktivnim sodelovanjem prav izstopal. Njegov težko razumljiv 'R' je bil veliko bolj razumljiv. Vedno, ko je bila uporabljena lutka pri pouku, ga je pritegnila še k spontani izdelavi lutke in spontani igri. Vzpostavil je tako pozitivne stike s člani skupine, da se je druženje s temi člani nadaljevalo vse do konca šolskega leta. Zlasti med odmori so vedno tičali skupaj.

Lahko smo zadovoljni, kako so bile ob metodi dela z lutko vse skupine visoko motivirane za delo in sodelovanje. Ker so se te naključno izbrane skupine pokazale kot dobre, smo enake skupine uporabili še večkrat pri drugih učnih urah.

Doseganje učnih ciljev

Vse zastavljene cilje nam je uspelo doseči. Pravilno so opisovali vremenska stanja in razumeli so pomen vremenskih znakov. Narisani vremenski znak so pravilno poimenovali. Vsaka skupina je pravilno priredila sliko in vremenski znak.

Pri izdelavi lutk so bili zelo izvirni. Veter je bil včasih narejen kot lutka na palici ali kot ročna lutka. Raje kot filc so uporabili vato in prozorno modro vrečko. Pri izdelavi lutke so si znotraj skupine zelo pomagali (si pridržali, razdelili material pri izdelavi lutk, pomagali so si pri lepljenju, z nasveti o nadaljnjem delu ...). Pravilno so izdelali izbrano ročno lutko in jo glede na vlogo tudi ustrezno animirali. V skupinah je potekala sproščena večsmerna komunikacija.

V vseh skupinah so bili pri pripravi igrice in scene aktivni in domiselni.

Slika 7.16 Scena je pomembna

Slika 7.17 Generalka pred nastopom

V sproščenem vzdušju so vadili vsi člani skupine (razen ene skupine) in tako so lahko začutili pripadnost svoji skupini in pomembnost svoje vloge. To se je videlo tudi med nastopanjem, ko so se za paravanom sproti posvetovali. Pri predstavitvi so nekatere skupine govorile že nekoliko bolj glasno in razločno.

Predstavitvev smo pričeli z zgodbo V puščavi. Na mizi je rumen prt, spredaj so palma in dve žirafi. Nasmejano Sonce se dvigne in zbudi oblak. Ta se mu zahvali in povabi mamo (lutko mame niso izdelali) na izlet v puščavo. Pot učenec glasovno ponazarja z brnenjem avtomobila, lutka pa se premika po mizi naprej. Prispe in si ogleduje palme in poje kokos. Z višine opazuje žirafi. Glas iz daljave zakliče: »Večerja!« Oblaček se po večerji (ponazarja s cmokanjem) odpravi spat. Zbudi ga Sončna pošast in na pomoč mu pride veter, ki pripelje še oblak, ki prinaša sneg. Pošast prestrašeno odide, ostali odletijo nad puščavo spuščat sneg, ker je tako vroče.

Slika 7.18 Sneži

Veter pravi: »Poglej, vsi otroci so veseli, ker pada sneg.« – tu izhajajo iz lastnih izkušenj. Zgodbo zaključijo z oblakovim odhodom domov. Zanimivo je, da je lutka Oblak animiral učenec, ki pri pouku in pri neformalnem druženju nikoli ne prevzema glavne vloge. Tu pa se je z lutko v roki upal izpostaviti v skupini.

Nadaljevala je skupina z zgodbo Dan v parku. Na sliki so dva oblaka, mavrica (narisana na papirnati krožnik) in veter (del vrečke, prilepljen na krožnik s papirnatimi trakci). Lutke so animirali zelo dobro. Pričnejo s spanjem, se zbudijo (se stresejo), med seboj se pri pogovoru lutke gledajo. Ker pa so bili na začetku precej tihi, je v zgodbo vstopil Oblaček Pohajaček in jih prosil, če lahko govorijo glasneje in se nato diskretno oddaljil. Takoj so upoštevali njegovo prošnjo in lutke so bile animirane z več energije v gibanju in glasu. Odpravijo se v park, kjer

se spuščajo po toboganu in se lovijo. Ugotovijo, da je že pozno, se še enkrat spustijo po toboganu in odidejo domov. Sceno so izdelali iz kolaž papirja (drevesa, grmi, klopca).

Slika 7.19 Skupaj po toboganu navzdol

Izstopala je deklica – lutka Veter, ki ima bogat besedni zaklad, pridobila je na samozavesti in sedaj zelo rada nastopa z lutkami ali brez njih. V preteklem letu se je vedno izogibala nastopanju.

Kreganje vremena je bil naslov naslednje skupine. Izdelali so dve sonci, dva oblaka in veter. Med seboj so se na začetku kregali, kakšno vreme bodo naredili. Nato se oblaka spustita za paravan, naložita v papirnat nahrbtnik papirnate kroglice – snežinke in jih potrosita po mizi. Veter predlaga, da bi izdelali sneženega moža, sonce pa predlaga kepanje. Ob tej besedi se vse lutke pričnejo kepati.

Slika 7.20 Poslušajo Sončev predlog

Pri tej skupini pa se mi je zdelo, da zgodba ne more steči naprej, ker so se že nekaj časa le kepali in zato jih je Oblaček Pohajaček povabil, da jih odpelje k Južnemu vetru, da jih bo posušil. Ob gledanju posnetkov sem ugotovila, da sem prehitro posredovala. Verjetno bi po nekem času sami nekako zgodbo zaključili. Vendar je vloga učitelja pomembna pri razvoju

zgodb in je ključno, da se učitelj v pravem trenutku vključi. Z majhno spodbudo tako lahko peljemo prizor naprej in učenci se počutijo uspešni.

Mavrica in fitness je bil naslov naslednje zgodbe. Najprej so se vsi predstavili: Oblaček, Oblačkov bratec, Dežjanček (zelo izvirno), Sončka in Mavrica. Ker je bil lep dan, so se odločili, da bodo telovadili. Ugotovili so, da nimajo košarice s sadjem (se dogovorjeni prizor prekine, Mavrica je prosila Oblačka, da jo gre poiskat). Oblaček jo pod mizo ni našel (odložili so jo na drugi mizi). Tu je vskočil v dogajanje Oblaček Pohajaček ter jo prinesel. Zahvalili so se mu in nadaljevali s svojo zgodbo.

Slika 7.21 So že krepko utrujeni

Pred začetkom naslednje zgodbe se je skupina dogovorila, da bodo pri predstavitvi sodelovali tudi gledalci. Naslov je bil Odhod na goro. Veter (lutka na palici) je klical prijatelje. Prišlo je le Sonce. Skupaj z gledalci so poklicali vse njegove prijatelje. Gledalci in Veter so skupaj klicali: »Prijatelji, prijatelji!« Prikazale so se še ostale lutke. Odšli so na goro, kjer so se igrali. Ko so v zgodbi potrebovali efekt otroških glasov, so se gledalci med seboj pozdravljali, pogovarjali ...

Slika 7.22 Skupaj s prijatelji

Čez nekaj dni smo si ogledali posnetke predstavitve vseh skupin. Na vprašanje, kakšne so se jim zdele predstavitve, so odgovorili, da so nekateri govorili precej tiho, da jim je bilo všeč,

ker je skupina Nenavadna želja povabila gledalce, da so sodelovali v predstavitvi Odhod na goro kot otroci v dolini.

Kako so se počutili ob gledanju posnetka?

Nekaj mnenj:

Bilo mi je nerodno.

Počutila sem se slavno.

Lahko bi več povedal.

Morali bi govoriti bolj glasno.

Kot bi nas gledali na televiziji.

Po pogovoru je med odmorom prišlo do spontanega ustvarjanja.

Vesela sem bila, da je naša ustvarjalna lutkovna dejavnost motivirala učenko, da je doma izdelala nogavično lutko. Za pomoč pri šivanju oči je poprosila mamo. Tukaj zaznamo ustvarjalno povezovanje šolskega in domačega dela.

Slika 7.23 Spoznajmo Škilka

Slika 7.24 Škilko pregleduje

Lutka je pregledala šolsko delo namesto učiteljice. Učenci so se trudili, da so bili njihovi zapisi natančni in pravilni.

7.3 SLOVENŠČINA: 2. RAZRED

UČNI PREDMET: Slovenščina

UČNA TEMA: Nesebična pomoč

UČNA ENOTA: L. Suhodolčan: Vrvohodec

UČNE OBLIKE: frontalna, individualna, diferencirana, skupinska oblika dela

UČNE METODE: metoda poslušanja, metoda pogovora, metoda prikazovanja in opazovanja, igra

UČNI CILJI:

a) Kognitivna raven

Učenci:

- razvijajo sposobnost razumevanja in doživljanja besedilne stvarnosti,
- prepoznajo glavne osebe ter zaznavajo in doživljajo dogajalni prostor,
- ustvarjajo zgodbo, ki se tematsko veže na slišano vsebino,
- samostojno izdelajo svojo lutko.

b) Čustveno-socialna raven

Učenci:

- navajajo se na sodelovanje: poslušanje, iskanje in nudenje pomoči, doseganje soglasja,
- poustvarjeno besedilo odigrajo s pomočjo lutk,
- tvorijo čim bolj ustrezno in razumljivo besedilo,
- razvijajo zmožnost spremljanja lutkovne predstave,
- sodelujejo v dramski igri.

c) Psihomotorična raven

Učenci

- ob uprizoritvi lutki poiščejo primeren glas in ga spreminjajo glede na spreminjajoče se lastnosti zaigrane osebe,
- koordinirajo velike in male gibe prstov in telesa glede na gibanje marionete,
- usklajujejo razmerje glava in telo pri izdelovanju lutke.

MEDPREDMETNE POVEZAVE: likovna umetnost in lutka, tehnična dejavnost, slovenščina

UČNA SREDSTVA IN PRIPOMOČKI: marioneta, blago, stiroporne kroglice, vata, usnje, palice, vrvica, lepilo, škarje.

VIRI IN LITERATURA:

- *Učni načrt: program osnovnošolskega izobraževanja. Slovenščina.* Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport: Zavod RS za šolstvo. Ljubljana, 2011
- Medved Udovič, V. idr. (2011) *BERILO 2 Kdo bo z nami šel v gozdiček?* Ljubljana, Mladinska knjiga, str. 50–52

VSEBINSKI DEL:

1. Uvod v dejavnost

Učence vprašam, na kaj vse so ponosni pri sebi, kaj znajo in zmorejo. Nato jih prosim, naj zaprejo oči in si predstavljajo, kaj nenavadnega že znajo. Učenci povejo nekaj svojih zamisli. Povem jim, da je danes v šolo z menoj prišel še en deček. Nenadoma se pod mizo prične oglašati lutka Vrvohodec. Je začuden, ker ni prišel v cirkus, ampak v prostor, kjer je polno otrok. Tako napovem zgodbo o najmlajšem Vrvohodcu.

Slika 7.25 Vrvohodec pripoveduje

Z marioneto pripovedujem zgodbo Leopolda Suhodolčana Vrvohodec. (Priloga 3).

2. Osrednji del

PREHOD OD ZGODBE H KRATKEMU POGOVORU

Po predstavitvi zgodbe sledi pogovor. Pogovarjamo se o tem, kdo je Vrvohodcu priskočil na pomoč, s katerim nenavadnim vozilom se v pravljici vozi krojaček Hlaček, kaj bi se zgodilo, če krojaček Hlaček ne bi imel svoje močne niti, kdaj je bil deček Vrvohodec srečen.

Po pogovoru sledi samostojno delo učencev. Razdelijo se v pet skupin glede na skupne interese.

Vsaka skupina se sama odloči, na kakšen način bo odigrala igro (z animacijo igrač, z dramatizacijo zgodbe in uporabo pripomočkov ali pa bodo izdelali lutke marionete).

3. Dejavnosti po zgodbi (lutkovni atelje, gledališke delavnice, tehnična delavnica)

Prav tako se v skupini dogovorijo, ali bodo poustvarili slišano zgodbo ter ji spremenili zaključek ali pa bodo oblikovali čisto druge lutke in novo zgodbo.

Vsaka skupina izdelava svoje lutke. Ko imajo izdelano zgodbeno dogajanje in lutke, sledi vaja.

Slika 7.26 Medsebojno sodelovanje

Po potrebi pomagam pri izoblikovanju zgodbe ali izdelavi lutk.

4. Predstavitve vseh skupin, nastop v manjših skupinah, predstavitve izdelkov

Sledi animacija posamezne skupine pred gledalci. Nastopajoče nagradimo s ploskanjem.

5. Zaključek

Z učenci izvedem igrico Odrtgaj gumbek, s pomočjo katere začutijo pomen medsebojnega sodelovanja. Uležejo se na tla v krog in se držijo za roke. Eden izmed otrok je nerodna šivilja/krojač, ki želi odtrgati narobe prišit gumb. Tisti gumb, ki je odtrgan, pomaga šivilji pri nadaljnjem delu.

OPOMBA: Osnova tej igri je igra Puljenje korenčka.

7.3.1 ANALIZA IZVEDBE

Uvodni del jih je pritegnil. Namen didaktične uvodne igre je bil povečati radovednost in spodbuditi motivacijo za nadaljnje delo. Našteli so, da so ponosni, ker si znajo zavezati čevlje, znajo plavati, lepo peti ... Domišljjsko popotovanje jih je popeljalo v svet, kjer so znali voziti raketo, leteti, čarati, razumeli so pasjo govorico ... Tu so zmogli vse. Ob tem so doživljali zadovoljstvo in premagovali nemogoče.

Marioneta jih je popeljala v doživljajski svet krojačka Hlačka in dečka Vrvohodca. Tiho so sledili zgodbenemu dogajanju. Med pripovedovanjem zgodbe so se nekateri učenci dotikali marionete.

Metoda dela z lutko

Uporabili smo metodo pripovedovanja z lutko, metodo izdelave lutke, metodo priprave prizorov z lutko, spontano igro z lutko.

Animacija lutke

Animirati marioneto mi je bilo najtežje, zato sem bila na začetku precej nesproščena. Ko sem opazila, da otroci gledajo in poslušajo le njo, spremljajo njene gibe, sem se sprostila. Učencem je bilo veliko lažje animirati svoje lutke. Bili so sproščeni, domiselni pri gibanju in izdelavi. Lutko so izdelali in jo nato s tremi nitkami vodili (ena na glavi in še po ena za vsako roko). Pri animaciji so se v svoje vloge vživeli zelo različno. Nekateri učenci niso imeli nič treme. Njihovo vodenje lutke je bilo sproščeno, prav tako gibanje. Drugi, bolj sramežljivi pa so odigrali manjše vloge v predstavitvi. Skrili so se za lutko, se poistovetili z njo in tako premagali nelagodje pred nastopanjem.

Motiviranost učencev

Osrednja tema je nesebična pomoč in prijateljstvo. Vsak od njih je že kdaj potreboval pomoč, zato so se lahko z Vrvohodcem poistovetili in se na koncu z njim veselili. Pri nastajanju prizorov je vseskozi potekal sproščen dialog in vljudna izmenjava mnenj med člani skupine. Znotraj skupine so si učenci znali pomagati. Ko so vse skupine pripravile material, so pričeli z delom.

Med ustvarjanjem zgodb je večina učencev dobro sodelovala. Bili so sproščeni in delovni. Široka paleta materialov jim je nudila veliko mero ustvarjalnosti. Pri nastajanju zgodbe je prišlo v eni skupini do nestrinjanja. Izredno inteligenten deček z bogatim besednim zakladom je težko sprejel mnenje skupine pri razdelitvi vlog. Ker je bil užaljen, se ni želel potruditi niti pri izdelavi lutke. Toda njegova dokončana marioneta je uspela ustvariti sodelovalno vzdušje, v lutko se je vživel, jo gibalno dobro vodil, se v zgodbo vedno bolj vključeval (z zanimivimi povedmi ali pa na prizorišču gibalno animiral lutko, ko je drug član skupine govoril svoje besedilo).

Doseganje učnih ciljev

V pogovoru, ki je sledil pripovedovanju Vrvohodca, smo preverjali razumevanje slišane. Vprašanju, kdaj mislite, je bil deček Vrvohodec srečen, so sledili odgovori, ko je osrečil druge, zmožgel pokazati svojo spretnost, zaupal Hlačku, da mu bo pomagal ...

Vse skupine so se odločile, da bodo izdelale marionete. Na vprašanje zakaj, so odgovorili, da se jim zdi izdelava take lutke veliko bolj zanimiva kot pa poustvarjanje z igračami ali dramatizacija. Pri izdelavi marionete se likovna dejavnost povezuje s tehničnimi dejavnostmi. Uporabljali so različne naravne in umetne materiale (blago, usnje, stiropor, volno, vrv ...). Vsi učenci so bili pri izdelavi lutk sodelovalni in samostojni.

Koordinacija gibanje rok – marionete je bila usklajena. Če pa je kdo imel težavo, so mu sošolci pomagali (premik, nasvet). Nekateri so marioneto pri uprizoritvi premikali preveč hitro. Prek lutke so si v improvizacijskih zgodbah sproščali domišljijo. Osrednja tema je bila nesebičnost in pomoč. Eno ali drugo so znali uporabiti v svojih prizorih. Ob predstavitvi skupin so si razvijali zmožnost tihega in zbranega spremljanja lutkovne predstave. Razločno pripovedovanje pa ni bilo vedno doseženo. Zlasti tisti, ki so se skrili za lutko, so bili nekoliko tišji.

Pri predstavitvi zgodb z marionetami so bili učenci najbolj gibalno aktivni. »Otrok z obvladovanjem gibanja izgrajuje samopodobo. Bolj ko je njegovo gibanje suvereno, bolj čuti, da postaja samostojen in si podreja prostor« (Majaron, 2006, str. 98).

Vsaka skupina je dala svoji zgodbi tudi naslov. Skupina treh učencev si je izmislila zgodbo Nenavadna žogica. Prijateljici na igrišču sta se lovili in ena deklica je padla. Ob joku se je k njima prikotalila žogica. Najprej nista bili pozorni nanjo. Ko se je pričela oglašati, sta se prestrašili. Razložila jima je, da je prav posebna žoga, ki razume človeško govorico. Žogica je znala odčarati bolečino in pozdraviti ranico na kolenu..

Slika 7.27 Nenavadna žogica

Najbolj domiselna zgodba je zgodba Dve prijateljici. Deklici Neja in Tina sta živeli v gozdu. Bili sta revni in dobrosrčni. Gojili sta zelenjavo in sadje. Nekega dne sta se izgubili in srečali vilo in konja Elizo (sliši se preplah). Vila je dejala, da ima moč trave in morja. Povabila ju je

živeti na svoj grad (vila jaha, deklici za njima hodita). Ob prihodu sta občudovali grad (AAAAAAA). Deklici sta dolgo živeli na gradu. Ker sta zelo pogrešali svoj dom, sta čez nekaj let le našli pot, ki je vodila domov.

Slika 7.28 Priprave

Slika 7.29 Srečanje

V zgodbi Šest prijateljic so bile Karolina, Kaja, Maja, Klara, Katja in Irena vedno skupaj. Nekega dne je prišla Maja vsa žalostna, ker ji je ušla muca. Poskušale so jo razvedriti s plesom, a nič ni pomagalo. Karolina je predlagala, da se odpravijo iskat muco vsaka na svojo stran. Razkropile so se.

Slika 7.30 Prijateljice

Plesni nastop: Tri deklice so imele pri plesni dejavnosti v šoli nastop. Ena je bila precej ošabna, zato sta drugi dve prosili vilo za pomoč. Vila (glas izpod mize) je v sanjah deklico opozorila, da mora biti prijaznejša, če ne bo izgubila prijateljici. Ker se je ošabna prijateljica spomnila sanj, se jima je naslednji dan opravičila za svoje vedenje.

Dve skupini sta pripravili precej podobni zgodbi Dan za nogomet, kjer so duhci igrali nogomet, in Nogomet je pretežek, ker sta igrali ekipi Temni in Svetli. Vsebinsko nista izstopali. Podobni zgodbi sta nastali, ker so vsi ti učenci (med njimi je tudi deklica) bili veliki ljubitelji nogometa.

Slika 7.31 Duhci so igrali nogomet

7.4 SPOZNAVANJE OKOLJA: 2. RAZRED

UČNI PREDMET: Spoznavanje okolja

UČNA TEMA: Živa bitja

UČNA ENOTA: V vodi in ob njej

UČNE OBLIKE: individualna, dvojice, skupinska oblika dela

UČNE METODE: metoda poslušanja, metoda pogovora, metoda prikazovanja in opazovanja, igra z lutko

UČNI CILJI:

a) Kognitivna raven

Učenci:

- spoznajo, da so si nekatere živali in rastline podobne, druge se zelo razlikujejo,
- spoznajo, da v drugačnih okoljih živijo drugačna bitja,
- prepoznajo, poimenujejo in primerjajo različna živa bitja in okolja,
- rogozu in travi iščejo podobnosti in razlike.
- Nadst. cilj: Uporabijo gibanje vode kot efekt.

b) Čustveno-socialna raven

Učenci:

- sodelujejo z drugimi, izmenjujejo mnenja in se navajajo na upoštevanje mnenja drugih,
- razvijajo občutek zadovoljstva ob izražanju z lutkami,
- krepijo samozavest.

c) Psihomotorična raven

Učenci:

- koordinirajo gibanje rok in lutke ob grafoskopu,
- koordinirano usklajujejo besede in kretnje med uprizoritvijo z lutkami,
- izdelajo svoj izdelek – senčno lutko,
- narišejo sceno ustrezno vsebini,
- uporabijo gibanje vode kot efekt (nadstandardni cilj).

MEDPREDMETNE POVEZAVE: spoznavanje okolja, likovna umetnost in lutka, slovenščina

UČNI PRIPOMOČKI: senčne transparentne lutke, folija, transparentne barve, črn flomaster, škarje, štiri grafoskopi, bela rjuha, zgibanka Mlaka

VIRI IN LITERATURA:

- Učni načrt za spoznavanje okolja (2011). Zavod RS za šolstvo
- Krnel, D. idr. (2012). *Okolje in jaz 2* učbenik. Ljubljana: Založba Modrijan.
- Krnel, D. idr. (2012). *Okolje in jaz 2*. Priročnik za učitelje. Ljubljana: Založba Modrijan.
- Erjavec, F. (1984). *Žabe*. Ljubljana: Mladinska knjiga
- Sitar, J. (1997). *Primeri detektiva Karla Loota - Zgodba o senčnih lutkah*. Ljubljana: DZS
- Kordiš, T. (1987). *Mlaka*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

VSEBINSKI DEL

1. Uvod v dejavnost

Na tla položim posodo z vodo. Iščemo asociacije na besedo voda.

Če bi bil riba, kaj vse bi počel v vodi? Če bi bil žaba, kaj bi počel? Učenci sedijo v krogu pred tablo in naštevajo asociacije.

S seboj prinesem tri senčne lutke mlada žabica, starejša žaba in kačji pastir. Učencem zaigram motivacijski prizor (Priloga 4).

Slika 7.32 Gibanje vode

Slika 7.33 Kačji pastir sporoči novico

2. Osrednji del

PREHOD OD ZGODBE H KRATKEMU POGOVORU

Z učenci se pogovorimo o tem, kakšna se jim je zdela žaba Regica in kakšna resna žaba Modrijanka, kje lahko vidimo živali, ki so nastopile v našem senčnem gledališču. Pogovorimo se o tem, kaj oni še vedo o teh živalih, o življenju v vodi, razlikah med živalmi na kopnem in v vodi, kaj vedo o rastlinah ob in v vodi ... – v pomoč mi je scena.

Sledi opazovanje dveh rastlin, ki sem ju prinesla. Opazujejo rogoz iz mlake in travo s travnika. Rastlini si ogledajo, otipajo, povohajo. Najprej ju opišejo, nato primerjajo med seboj.

3. Priprava skupin in materiala ter ogled paglavcev

Po pogovoru razdelim učence v naključno izžrebane štiri skupine.

Dve skupini odideta na ogled paglavcev v akvariju, ki je na šolski zelenici, ostali dve skupini si pripravita pripomočke in delovni prostor. Nato se skupini zamenjata.

Slika 7.34 Naši paglavci na zelenici

4. Dejavnosti po zgodbi (lutkovni atelje, gledališke delavnice, tehnična delavnica)

Sledi samostojno delo po skupinah. Vsaka skupina predstavlja eno mlako. Člani skupine si izmislijo zgodbico o življenju v svoji mlaki. Skupna značilnost pa je **strpnost**. Vsak učenec v skupini bo izdelal svojo senčno lutko – sladkovodno žival. Sami bodo izdelali sceno in nato prikazali prizor.

Poudarim, da v skupini sodelujejo vsi, ker so vsi enako pomembni. Nič ni narobe, če se učenec zmoti, ker vsako napako lahko popravi in se tako tudi uči.

Vsaka skupina dobi zgibanko z naslovom Mlaka, ki jim je lahko v pomoč pri sestavljanju zgodbe. Pripravljeni so štirje grafoskopi, tako da vsaka skupina vadi istočasno. Ko imajo oblikovano zgodbo, jo vadijo na grafoskopu, da se navadijo na animacijo in menjavo vlog.

Slika 7.35 Nastaja senčna/transparentna mlaka

Slika 7.36 Vadimo svoje prizore

Sledi predstavitev posameznih skupin pred gledalci.

5. Zaključek

Po končanih predstavitvah skupin si ustno izmenjamo vtise.

7.4.1 ANALIZA IZVEDBE

Metoda dela z lutko

Uporabili smo metoda učenja in poučevanja z lutko, metodo izdelave lutke, metodo priprave prizorov z lutko in metodo pripovedovanja z lutko.

Animacija lutke

Vsi liki so imeli glede na vsebino ustrezno prirejen glas. Regica je bila vsa vzhičena, ob tem nepazljiva, govorila je hitro in glasno. Modrijanka je bila umirjena, govorila je zelo razločno in mirno. Kačji pastir pa je govoril razburljivo in hitro. Svojo žabico Regico so učenci vključili v svojih zgodbah v dveh skupinah, žabe Modrijanke pa ne. Verjetno zaradi vloge, ki jo je predstavljala (mlada, neučakana, vedoželjna), prav taka, kot so otroci, in bila jim je generacijsko bližja kot resna Modrijanka.

Motivacija učencev

Do sedaj za posredovanje učne snovi take animacije še nisem uporabila. Uvodni del jim je bil zanimiv, ker so bili radovedni že v fazi priprave grafoskopa, lutk in posode z vodo. Spraševali so: »Kaj pa je to? Zakaj potrebujete vodo?« Bili so zelo pozorni na dogajanje na platnu. Ko sem uporabila vodo v podstavku kot prisposobo premikanja vode v mlaki, so z začudenjem vzkliknili. Tako sem vedela, da mi vsi vseskozi sledijo. Tega pri klasičnem ustnem povzemanju snovi vedno ne vem. Pri nastajanju prizorov je vseskozi potekal dialog med člani skupine. Znotraj skupine so si učenci zelo pomagali.

Razdelili so se v štiri skupine. Najprej so si izmislili zgodbo, ki naj bi imela uvod, jedro – zaplet ter primeren zaključek. Skupine so si besedilo lahko zapisale ali pa so si posamezniki zapomnili svoje besedilo. Tu je bilo zaznati določene razlike. Tisti, ki radi nastopajo in veliko berejo, niso imeli zapisanega besedila in so improvizirali, če so pozabili dogovorjeno besedilo. Tisti, ki imajo bogat besedni zaklad, a ne nastopajo radi, so povedali vsebinsko dobro besedilo, a izgovorili so ga zelo hitro.

Opazila sem, da deklica, ki je občasno precej konfliktna, z lutko v roki vedno postane zelo umirjena, sodelovalna in tvori vsebinsko zelo bogate povedi. Njeno pripovedovanje je bilo umirjeno in nikoli ni bilo zaznati jeze ali vzkipljivosti v glasu. V njeni vsakodnevni komunikaciji s sošolci pa je pogosto ravno obratno.

Prav vsi so med seboj sodelovali. Do težav je prišlo le v eni skupini, kjer dva učno zelo sposobna učenca nista bila zadovoljna s svojo lutko že na samem začetku. Rekla sta, da ne bosta delala. Enemu učencu sem dala novo folijo in je narisal vodnega drsalca, deklica pa je narisala del scene. Oba sta nato naprej sodelovala pri izvedbi zgodbe. Deklica se je nemoteno vključevala v zgodbo. Deček pa je težko sprejemal dogovore in mnenja drugih, zato je med predstavitvijo skupine motil z oglašanjem, telesno gestikulacijo v času, ko ni govoril besedila.

Doseganje učnih ciljev

Zastavljene cilje nam je uspelo doseči različno hitro. Precej so vedeli o živalih v vodi, poznali so razvoj žabe, manj pa so vedeli o rastlinah v vodi in ob njej. Ko sem to opazila, jih je žabica

Modrijanka seznanila o prilagoditvah rastlin na življenje v vodi. Kljub temu sta samo dve skupini v svojih prizorih omenili vodno rastlino (lokvanj, rogoz).

Pravilno so opisali rogoz in travo ter poiskali podobnosti in razlike.

Koordinacija gibanje rok-senčne lutke je bila pri večini usklajena. Če pa je kdo imel težavo, so mu sošolci pomagali (premik, nasvet).

Na tablo sem napisala v pomoč besede: vodne živali, vodne rastline, kopenske živali, kopenske rastline, lokvanj, rogoz, trst, pupek, kačji pastir, vodni drsalec, žaba, pijavka, krap. Uporabili so jih v prizorih ali pa pri izdelavi likov oziroma scene. Narisana scena je pri vseh skupinah ustrezala vsebini.

Glasno in razločno pripovedovanje pa ni bilo vedno doseženo. Nekaterim se je v glasu čutila trema, bili so tišji kot običajno ali pa so povedali svoje besedilo zelo hitro.

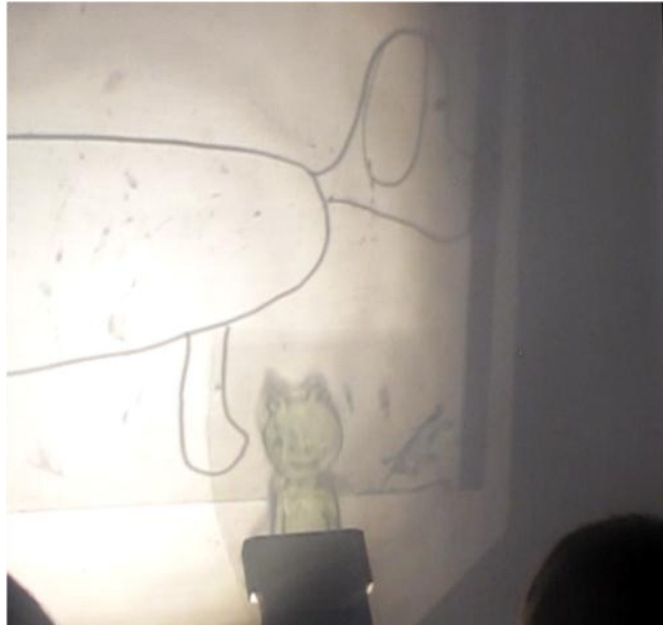
Nadstandardni cilj 'Uporabijo gibanje vode kot efekt' je uporabila skupina v Življenju v mlaki in to na povsem svoj način. Všeč mi je bilo, da niso posnemali gibanja vode, ki sem jim ga predstavila v začetnem animacijskem prizoru. Za gibanje vode ponoči so pobarvali dve foliji v dva različna odtenka modre. Nato so foliji premikali in tako prikazali valovanje v času nevihte.

Med malico se nam je zgodila nesreča (kakav se je mimoidočemu učencu polil po beli rjuhi). Odločila sem se vseeno nadaljevati, saj bi bil drugače ustvarjalni proces prekinjen. Bili smo prisiljeni izvesti senčno gledališče nekoliko drugače. Projekcijo smo izvedli direktno prek grafoskopa na stensko platno.

Nastale so zanimive zgodbe, v katere so vključevali tudi nerealne prizore.

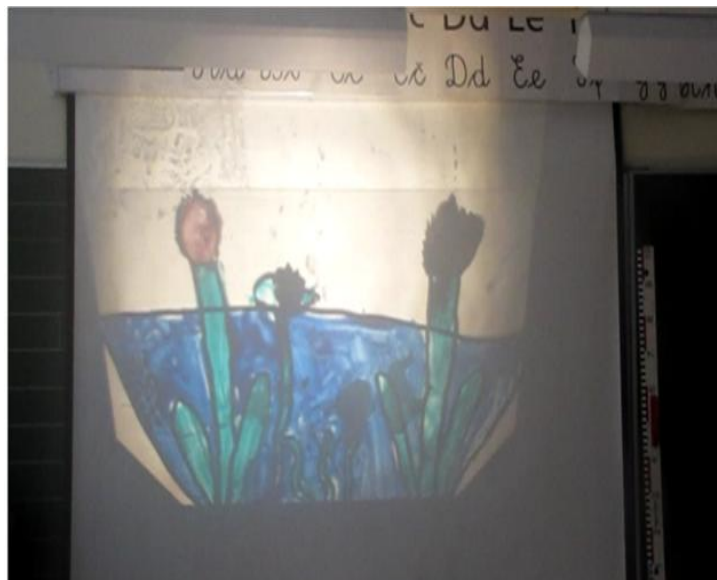
V zgodbi Pes in žaba je žaba zaslišala nenavaden zvok. Zagledala je velikega psa. V strahu pred njim se je skrila pod lokvanj. Pes ji je rekel, da mu je ime Piki in naj se ga nikar ne boji. Žabica je prišla iz skrivališča šele, ko ji je pes obljubil, da je ne bo ugriznil. Žaba ga je vprašala, če bi bil njen prijatelj. Pes je z veseljem pritrtil. Postala sta dobra prijatelja.

Učenka je dodala: »Za vedno.«

Slika 7.37 Pogovor

Zgodba Pet žab in dva duhca se je pričela z deževno nočjo (dež ponazarjajo z dežno palico, ki jo je izdelala sodelavka). V mlaki so vsi spali. Prišla sta duhca in kar nekaj časa mirno letala naokoli (lutki so z vodili premikali po platnu). Ko jima je bilo dovolj letanja, se je zaslišalo oglašanje: »Uuuuuuu! Uuuuuuuuu!« Vsi prebivalci mlake so se zbudili in prestrašeno pričeli vpiti. Žabe so se ju ustrašile. Žabica Skokica ju je podila stran. Duhova nista hotela stran. Ena žabica je predlagala, da postanejo prijatelji. Vsi so se strinjali in duhca sta se poslovila.

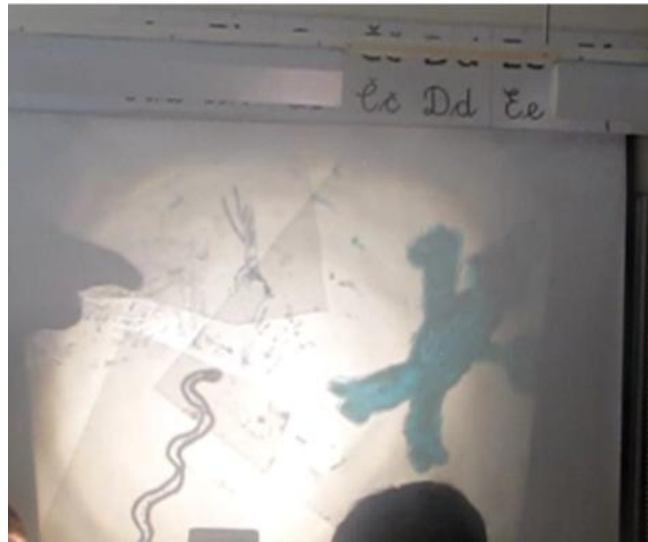
Slika 7.38 Noč v mlaki**Slika 7.39 Duhca odideta od novih prijateljev**

V zgodbi Radovedna žaba so se igrali žaba, dva vodna drsalca Izabela in Anita ter kačji pastir v mlaki. Mimo je priplaval krap. Vsak se je gibal po svoje, drsalca sta rekla, da drsita, kačji pastir je letel, žabje skakanje so prikazali z dviganjem in spuščanjem vodila. Med igro je prišel duh. Bila je žabica Regica, preoblečena v duha. Mislila je, da jih bo tako prestrašila in popestrila dan.

Slika 7.40 Preplah

Zgodba Življenje v mlaki vsebinsko traja tri dni. Skupina je imela pripovedovalko. Prijateljici sta žabi Žuži in Regica. Žaba Žuži je poklicala prijatelje vodnega drsalca, kačo in žabo Regico. Skupaj so preživeli dan. Noč so ponazorili tako, da so pokazali le vodo, obarvano temno modro. Zjutraj, ko sta se pogovarjala kača in vodni drsalec, žabici pa počivali, se je zaslišal zvok (oglašanje bum-bum). Sledil je preplah. Žabi sta zbežali. Vodni drsalec je trdil, da njemu nihče nič ne more, ker je zelo majhen. Kača se je počutila varno, ker se nje vsi

bojijo. Zgodbo nadaljuje pripovedovalka o dežju in noči. Zbudili so se v deževno jutro in se odločili, da se bodo ves dan igrali. Nenadoma se zasliši trkanje, ki ponazarja grom in nevihto. Prihod slabega vremena je povzročil preplah in slovo. Poslovnili so se, ker se je bližala zima. Vodni drsalec je rekel, da si bo obul drsalke. Pripovedovalka je končala z opisom, da se nekatere živali zarijejo v blato in otrpnejo, druge pa odidejo drugam.

Slika 7.41 Srečanje

Slika 7.42 Prikaz nevihte

Dve skupini sta imeli pripovedovalca.

Zavestno sem se trudila, da jih nisem časovno omejevala ali sugerirala pri izvedbi lutke.

Menim, da je bilo dobro, ker je vsaka skupina imela svoj grafoskop in ni bilo nepotrebnega čakanja. Delo je potekalo nemoteno, vsi so bili ves čas zelo motivirani, kar me je znova presenetilo. Pri nobenem drugem načinu skupinskega dela učenci niso bili tako dolgo osredotočeni na delo. Zakaj? Menim, da zato, ker je tu ves čas vključena igra, ki je otrokova prva in najljubša dejavnost.

8. ZAKLJUČEK

Osnovni namen praktičnega dela diplomskega dela je bil uporabiti lutko pri različnih učnih predmetih.

Poleg odličnega motivacijskega sredstva predstavlja lutka tudi drugačen, bolj ustvarjalen način za spoznavanje učnih vsebin in pridobivanje novih znanj in s tem doseganje kurikularnih ciljev.

Od trenutka, ko je namesto učitelja spregovorila lutka, jih je pritegnila v vseh fazah učnega procesa. Visoko motivirani so bili že v uvodnem delu, notranjo motivacijo in velik užitek pa je bilo opaziti pri delu v skupinah in predstavitev njihovih prizorov.

Ker smo želeli dobiti odgovor na raziskovalno vprašanje, ali lahko lutko in gledališko igro uporabimo za spoznavanje učnih vsebin in pridobivanje novih znanj pri različnih učnih predmetih, smo pri praktičnem delu lutko uporabili pri matematiki, slovenščini in spoznavanju okolja.

V praktičnem delu je bilo opaziti povečano aktivnost učencev pri pouku, kar lahko omogoči hitrejše doseganje učnih ciljev. Cilji učnih ur so bili doseženi prek načrtovane igre z lutko, v okviru katere pa so učenci imeli veliko ustvarjalne svobode. Lutke so jih vzpodbudile h kreativnosti in k večji ustvarjalnosti. Učenci so bili kreativni in aktivni na vseh treh področjih otrokovega razvoja.

V povezavi z drugim raziskovalnim vprašanjem, kakšni so odzivi učencev na uporabo lutke pri pouku in kakšna je njihova motivacija, lahko zatrdimo, da od trenutka, ko je namesto učitelja spregovorila lutka, jih je le-ta pritegnila v vseh fazah učnega procesa. Visoko motivirani so bili še v uvodnem delu, notranjo motivacijo in povečano aktivnost pa je bilo opaziti pri delu v skupinah in predstavitev njihovih prizorov in s tem so posledično izboljšali učne cilje. Nekatere skupine so se v svoje delo tako vživele, da so odmislele vse ostale prisotne.

Učenci so vse lutke (moje predstavljene v uvodnem delu in tiste, ki so jih izdelali) z veseljem uporabljali pri spontani igri med odmori ter tudi pri drugih vsebinah. To pa je pripomoglo k boljšemu sodelovanju med učenci in k dobrim medsebojnim odnosom. Delo z lutko jih je motiviralo tako, da so posamezniki doma izdelali svojo lutko, ki je predstavljala obnovo zgodbe ali pesmice za bralno značko. Učenka je samoiniciativno izdelala iz nogavice ročno

lutko. Ker je imela prišite oči kot da škili, jo je poimenovala Škilko. Škilko se je le želel predstaviti razredu, a smo ga prisrčno vključili v naš vsakdan dva dni zapored.

Ob tretjem raziskovalnem vprašanju, ali učenec ob skupnem izdelovanju lutk ter pripravi improviziranih dialogov na določeno vsebino oz. temo krepi sodelovanje in medsebojno komunikacijo, lahko pridemo do pozitivnih zaključkov.

Ker smo lutko kot metodo dela uporabljali precej in ne le za potrebe diplomskega dela, lahko z gotovostjo trdimo, da so učenci postajali vedno bolj samostojni pri delu, več so sodelovali med seboj, spraševali za pomoč drug drugega, bolj so si zaupali in niso spraševali učiteljice. Pri uporabi lutke je potekala komunikacija v obliki lutka-učenci-lutka v uvodnem delu, pri skupinski obliki dela večsmerna komunikacija med učenci, v fazi ustvarjanja komunikacija učenec-lastna lutka, v fazi analize pa lutka- učenec-lutka ali učitelj-učenec z lutko.

Igra z lutko nudi prijetno vzdušje. Učenci so bili zavzeti za igro z lutko. Skozi metode dela z lutko sem boljše spoznavala učence. Ko so se vživeli v igro z lutko, so bili sposobni prek nje izraziti svoje stiske (ločitev staršev, smrt sorodnika) in pokazati počutje ob tem, kot so jeza, strah, žalost ... Znova nas pozitivno preseneti, kakšen vpliv ima lutka na učence. V razredu imamo vedno več nemirnih otrok. Vsak od teh pa se z lutko v roki odziva drugače. Deček, ki je ob začetku leta prihajal v šolo vedno z jeznim pogledom in sključeno glavo, bil nemiren pri učnih vsebinah, ki so zahtevale večjo zbranost, je blestel pri izdelovanju lutke, saj je likovno ustvarjanje njegovo močno področje. Vedno je rad sodeloval pri predstavitvi zgodbenega dogajanja. Govoril je malo, toda njegova neverbalna komunikacija (žareče oči, zavzeto gibalno sodelovanje ob predstavitvi skupine, nasmeh ob pohvali učiteljice in sošolcev za vedno estetsko izdelane lutke) mi je pokazala, da se je spremenil tudi njegov odnos do šole. V šolo je prihajal nasmejan in pripravljen na medsebojno sodelovanje v dvojicah ali skupini. Spet drugi nemiren otrok je prek igre z lutko sprostil svojo notranjo napetost in se umiril. Na začetku leta so njegove lutke imele vedno agresivne prvine. Sčasoma so bile lutke vedno bolj umirjene, strpne, rade so sledile dogajanju. Pokazal se je kot zelo domiselni animator.

Razživel se je tudi zelo zadržan deček, ki je komuniciral samo s tistimi sošolci, ki jih je poznal iz vrtca. Naneslo je tako, da je prišel vedno v skupino strpnih, sodelovalnih otrok. Ob tem je sprejemal njihove pobude, samostojno izdelal svojo lutko in zmožel kratko govorno nastopiti pred sošolci.

Presenetil je deček, ki se drugače ni izpostavljajal, z lutko v roki pa je prevzel vlogo glavnega igralca. Tiha in zadržana deklica se je opogumila in vedno dovršeno izdelala lutko, ki jo je zmogla pred sošolci oživeti.

Z uporabo lutke kot metode dela pri pouku smo dokazali, da lutko uspešno in učinkovito lahko uporabimo pri različnih učnih predmetih. Učencem učno snov posredujemo na privlačen in zanimiv način. Vsakokrat je bila uporabljena druga lutkovna tehnika, ki je prav tako pripomogla k izvirnosti in ustvarjalnosti.

Učencem je bilo oblikovano spodbudno okolje, polno aktivnosti in ustvarjalnosti, ki jih je notranje motiviralo za iskanje novih, izvirnih rešitev in s tem za učenje.

Ob igri z lutko so razvijali domišljijo, konstruktivno medsebojno sodelovali in krepili pozitivno samopodobo.

Ob tako intenzivnem delu z lutkami sem tudi jaz kot učiteljica postajala vedno bolj kreativna. Bolj kot sem uporabljala in izdelovala lutke, bolj ustvarjalna sem bila in z večjim veseljem sem jih vključevala v učni proces. Pri tem sem osebno napredovala in spremenila način poučevanja. Ob tem so se učenci odzvali vedno bolj kreativno in ustvarjalno znotraj samega učnega procesa.

»Lutka s svojo posredno komunikacijo bistveno prispeva k izboljšanju komunikacije v razredu in k enakovredni vključitvi vseh otrok v učni proces« (Korošec, 2006c, str. 128). Nič zato, če mogoče ni likovno dovršena, je pa zato moja, tvoja, naša in najpomembneje za vse, da je animirana pri pouku in pripravljena za stik z občinstvom.

9. LITERATURA

- Blažič, M., Ivanuš Grmek, M., Kramar, M. in Strmičnik, F. (2003). *Didaktika*. Novo mesto: Visokošolsko središče, Inštitut za raziskovalno in razvojno delo.
- Brajša, P. (1993). *Pedagoška komunikologija*. Zagreb: Školske novine.
- Dražumerič, N., Glažar, S. A. in Krnel, D. (2001). Konstruktivizem na Mednarodni osnovni šoli Danile Kumar v Ljubljani, *DIDACTICA SLOVENICA pedagoška obzorja* (2001, letnik 16), 77–92.
- Geršak, V. (2007). Pomen poučevanja in učenja s plesno-gibalnimi dejavnostmi v vrtcu in šoli. *Sodobna pedagogika*, 58(124), 129–143.
- Glasser, W. (1998). *Dobra šola. Vodenje učencev brez prisile*. Radovljica: Regionalni izobraževalni center.
- Hunt, T., Renfro, N. (1982). *Puppetry In Early Childhood Education*. Austin: Nancy Renfro Studios.
- Hus, V., Korban Črnjavič, M. (2009). Stališče učiteljev do izkustvenega učenja in poučevanja predmeta spoznavanje okolja. *Revija za elementarno izobraževanje*, letnik 2, št. 1, 73–81.
- Ivanuš Grmek, M., Javornik Krečič, M. (2011). *Osnove didaktike*. Maribor: Pedagoška fakulteta.
- Ivon, H. (2010). *Dijete, odgojitelj i lutka*. Zagreb: Golden marketing Tehnička knjiga.
- Karppinen, T. (2009). Measure for pleasure ili mjera za užitek, *Dramski odgoj*, XI, št. 16, 13–16.
- Kolar, M. (2006). Konstruktivistični didaktični model in sodelovalno učenje kot izziv sodobnega pouka. *Razredni pouk*, št. 2, 22–26.
- Kolenc, M. (2010). *Učinkovitost poučevanja s pomočjo umetnostnih sredstev* (Magistrska naloga) Pedagoška fakulteta, Ljubljana.
- Korošec, H. (2006a). Kreativne dejavnosti z lutkami kot proces. V Borota, B., Geršak, V., Korošec, H., Majaron, E. (2006). *Otrok v svetu glasbe, plesa in lutk* (str. 103–140). Koper: Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta Koper.
- Korošec, H. (2006b). Vzgojni in izobraževalni vidiki uporabe lutke pri pouku. *Vzgoja in izobraževanje*, 37, št. 2, 36–38.
- Korošec, H. (2006c). Vključevanje lutk v vzgojno-izobraževalno delo. *Sodobna pedagogika*, 57 (123), 120–145.
- Korošec, H. (2007). Gledališče – medij za učenje in poučevanje ter otrokov celostni razvoj. *Sodobna pedagogika*, št. 3, 110–126.

- Korošec, H. (2009). Učenje skozi umetnost in z umetnostjo: z lutkami nad učne težave. *Bilten Bravo*, št. 10., 28–31.
- Korošec, H. (2015). *Lutka in socialni odnosi v vrtcu*. (Doktorska disertacija. Pedagoška fakulteta). Pridobljeno dne, 20. 8. 2016
http://pefprints.pef.uni-lj.si/2670/1/DISERTACIJA_H_KOROSEC.PDF,
- Korošec, H. in Majaron, E. (ur.), (2002). *Lutka iz vrtca v šolo*: zbornik prispevkov iz teorije in prakse. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Kruh, P. (2002). S Pojo smo spoznavali poklice. V H. Korošec in E. Majaron (ur.): *Lutka iz vrtca v šolo* (str. 85–87). Ljubljana: Pedagoška fakulteta v Ljubljani.
- Majaron, E. (2000). Lutka – idealna povezava didaktičnih smotrov. V: *Lutka*, št. 56, str. 33–35.
- Majaron, E. (2006a). Možnosti lutke pri doseganju kurikularnih ciljev v osnovni šoli. *Vzgoja in izobraževanje*, št. 37 (2), 38–39.
- Majaron, E. (2006b). Animacija lutk in otrokovo gibanje. V Borota, B., Geršak, V., Korošec, H., Majaron, E. (2006). *Otrok v svetu glasbe, plesa in lutk* (str. 98–102). Koper: Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta Koper.
- Marentič Požarnik, B. (2000). *Psihologija učenja in pouka*. Ljubljana: DZS.
- Marentič Požarnik, B. (2008). *Psihologija učenja in pouka*. Ljubljana: DZS.
- Pečjak, S. (2009). *Z igro razvijamo komunikacijske sposobnosti učencev*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Peklaj, C. idr. (2001). *Sodelovalno učenje ali kdaj več glav več ve*. Ljubljana: DZS.
- Porenta, A. (2003). Zgodbe in lutke kot sredstva za motiviranje učencev. *Sodobna pedagogika*, 54 (120), 172–189.
- Sitar, J. (2008). Lutkovna umetnost v okviru kulturne vzgoje. V Požar Matijašič N. in Bucik N.(ur.): *Kultura in umetnost v izobraževanju – popotnica 21. stoletja: predstavitev različnih pogledov o umetnosti in kulturni vzgoji v izobraževanju* (str. 129–138). Ljubljana: Pedagoški inštitut.
- Štamberger, T., Ivanuš Grmek, M., Čagran, B. (2009). Zunanja učna diferenciacija in motivacija učencev v osnovni šoli. *Sodobna pedagogika*, 60 (129), 54–67.
- Učni načrt Slovenščina (2011). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno dne, 26. 8. 2016.
http://www.mizs.gov.si/si/delovna_podrocja/direktorat_za_predsolsko_vzgojo_in_osnovno_solstvo/osnovno_solstvo/ucni_nacrti/posodobljeni_ucni_nacrti_za_obvezne_predmete/

Woolfolk, A. (2002). *Pedagoška psihologija*. Ljubljana: Educy.

Zorec, D. (2007). *Lutke iz domače delavnice*. Grosuplje: Knjigca.

10. PRILOGE

Priloga 1

Nastopajoči: Organizator, Ravna črta, Kriva nesklenjena črta, Krog in Trikotnik

Črte se bodo udeležile maratona v teku Tek za vse črte.

Organizator tekmovanja: »Dobrodošli na pomladnem maratonu Tek za vse črte. Prijave sprejemamo zdaj.«

Prideta dve nesklenjeni črti.

Ravna črta (*samovšečno*): »Dober dan gospod organizator. Jaz sem najbolj postavna in ravna črta. Vsako jutro sem dolgo in hitro tekla, zato se prijavljam na maraton.«

Kriva nesklenjena črta (*tekmovalno*): »O ne, tu sem še jaz, ti si preveč dolgočasna. Poglej se, kako si ravna, jaz pa sem tako lepo zakrivljena. Zato sigurno hitreje tečem. Tudi jaz se prijavljam.«

Počasi se pridružita lika trikotnik in krog.

Ravna črta: »O, lepo, da sta prišla navijat.«

Krog (*začudeno*): »Navijat? Midva se prijavljava na maraton.«

Kriva nesklenjena črta: »Ha, pa saj sploh nista črti.«

Trikotnik: »Saj je to tek za vse. Sicer sem pa jaz sestavljen iz samih ravnih črt. Če se raztegnem, se lahko spremenim v eno dolgo ravno črto.«

Ravna: »Črte imamo dva konca. Vidita? Vidva pa nimate niti enega.«

Krog (*razlaga*): Poglej, jaz sem oba moja konca dal skupaj in tako postal krog.«

Trikotnik (*spravljivo*): »Ah, pojdimo raje na prijavno mesto pa bosta videli, da se bova lahko prijavila tudi midva.«

Pridejo do organizatorja.

Ravna črta: »Gospod Organizator! Ta dva bi se rada prijavila. Hahahaha.«

Organizator: »No, kaj pa je tako smešno?«

Kriva: »Kako, kaj je smešno? Saj sploh nista črti!«

Organizator (*razlaga razumevajoče*): »Sta pa sestavljeni iz črt. Trikotnik je sestavljen iz samih ravnih črt, krog pa iz krive črte, ki je dal oba svoja konca skupaj. Pa saj to sta vama že oba lika povedala, pa jima vidve črti nista verjeli.«

Kriva: »Pa res. Poglej. Če bi se jaz preoblikovala in bi dala oba moja konca skupaj, bi tudi jaz postala krog.«

Krog (*prepričljivo*): »Zdaj pa dovolj klepetanja. Pojdimo raje skupaj na en dolg trening.«

Organizator: »Tako je. Tekmovanje bo že v soboto. Srečno vsem skupaj!«

Priloga 2

Nastopajoči: Oblaček Pohajaček, Sonce, veter Potepin, otroci.

Veter Potepin je našel Oblačka Pohajačka, ki je sedel na vrhu gore.

Veter P. (*veselo, radovedno*): »Oblaček Pohajaček. Končno sem te našel. Kaj počneš?«

Oblaček P. (*zamišljen*): »Saj vidiš. Nič. Se pravi, razmišljam.«

Veter P.: »O čem pa?«

Oblaček P.: »Razmišljam, zakaj sneži le pozimi. Zakaj je vročina le poleti. Zakaj drevje brsti spomladi in zakaj listje odpada jeseni.«

Veter P. (*se čudi*): »Oh, pravi modrijan si. Preveč razmišljaš. Poslušaj. Ko sem danes potoval čez Ljubljano, sem na dvorišču šole za Bežigradom slišal zanimiv otroški pogovor.«

Oblaček P. (*radovedno*) »Kaj pa je bilo tako zanimivega?«

Veter P.: »Vid in njegovi prijatelji so se pogovarjali, kako so se učili o vremenu in spoznali so nekakšne vremenske znake. Z njimi si ljudje označujejo vreme. Andrej pa je dejal, kako bi bilo, če bi nenadoma padel sneg. In veš, kaj so rekli? Rekli so, da bi bilo to nekaj nenavadnega in sijajnega.«

Oblaček P.: »No vidiš, tudi oni razmišljajo o podobnih stvareh kot jaz.«

Veter P.: »Seveda, saj ste vsi skupaj otroci. Nekaj mi je prišlo na misel!«

Oblaček P.: »Povej, povej!«

Veter P.: »Kaj, če bi jim uslišala željo? Tako, za šalo.«

Oblaček P.: »To bi bilo sijajno. Samo težko. Peti maj je, sonce že prav pošteno žge. Ne bo nama uspelo.«

Sonce: »Vidva, nikar ne počnita neumnosti. Saj vendar vidita, da so moji žarki vsak dan toplejši.«

Veter P.: »Poslušaj, poprosil bom Severni veter, naj nama pomaga. Saj bomo sneg nanesli le nad Ljubljano.«

Oblaček P.: »Pa poskusiva! Tudi če nama ne uspe popolnoma, se bova zabavala.«

Sonce: »Vesta, kaj! Tudi če vama bo pomagal Severni veter, bom nad Ljubljano v naslednji dneh še posebej dejaven. Sneg se ne bo obdržal več kot le nekaj ur. To vama jaz povem.«

Veter Potepin (*kliče*): »Severni veter, Severni veter! Pomagaj nama. Prosim te, če zapihaš močno in ohladiš te kraje.«

Severni veter (*glas iz daljave*): »Seveda, seveda. Ker nimam drugega dela, se bom takoj odpravil nad Ljubljano in jo ohladil.«

Oblaček P. (*naloži velik koš snega*): »Jaz pa bom vzel svoj koš snega in ga nasul nad Bežigradom«

Začne padati sneg.

Otroci – nekaj učencev (*glasno razmišljajoče*): »O, pogledjte! Še včeraj smo govorili, kako bi bilo, če bi padel danes sneg. Zdaj ga pa imamo.«

Prikaže se sonce.

Sonce (*nagajivo*): »Čas je, da končam to zgodbo in zasijem z vso svojo močjo in toploto ter hitro pomagam, da se vrne pomlad.«

Sonce se sprehaja po prizorišču sem in tja.

Otroci (*navdušeno*): »Prosimo učiteljico, če gremo lahko hitro ven in naredimo razrednega sneženega moža dokler je še kaj snega.«

Priloga 3

Nastopa mladi Vrvohodec (marioneta).

VRVOHODEC (*žalostno*): »O, kako sem bil pred tremi dnevi žalosten. Veste, sem najmlajši vrvohodec. A nisem imel vrvi in nisem mogel nastopiti. Vrvi nisem izgubil. Vzeli so mi jo in iz nje naredili vrvi za perilo, vrvi za teličke in vrvico za kužke. Pa se je mimo pripeljal gospod na čudnem velikem gumbu in mi ponudil pomoč. Podaril mi je sukanec. Napel je nit čez ulico, od ene visoke hiše do druge. Po tem sukanecu se bo lahko sprehajal samo komar, sem mu rekel. Veste, da mi je krojaček Hlaček odvrnil, da je to najmočnejši sukanec. Z njim je šival že njegov praded. Čudno, res čudno.«

VRVOHODEC (*nadaljuje bolj veselo, vmes se sprehaja med otroci*): »Pa sem rekel krojačku, naj kar sam najprej poskusi. Res je splezal na visoko streho in stopil na nit. Ljudje na ulici so se ustavili in ga gledali. Joj, kako je krilil z rokami in se zibal kot golob na niti (*pokaže z rokami*). Ljudje so mu zaploskali. Ploskanje ga je tako zmedlo, da je omahnil na ulico. Priletel je na tovornjak, ki je vozil slamo. Še sreča! Nič se mu ni zgodilo. Tedaj sem se ojunal tudi jaz. Povzpel sem se na streho in stopil na nit. Sprehajal sem se sem in tja po niti. Takole. Ljudje so kar strmeli in mi ploskali. Bilo je čudovito. Najbolj srečen sem bil visoko na vrvi. Krojaček Hlaček pa je vzel svoj gumb, sedel nanj in se odpeljal naprej. Še zahvaliti se nisem mogel.«

Priloga 4

Nastopajoči: mlada žaba Regica, starejša žaba Modrijanka, kačji pastir.

MODRIJANKA (*umirjeno*): »Oh, na tem lokvanju je kot na gugalnici, ker ima plavajoče liste. Čudovito je.«

REGICA (*zadihano*): »Nezaslišano, nezaslišano! Komaj sem se rešila.«

MODRIJANKA: »Dober dan, Regica. Kaj se je zgodilo?«

REGICA: »Ti avtomobili drvijo vsepovsod in tudi po naši makadamski cesti. Tako težko sem prečkala cesto. Oh, ta moja radovednost! Ne grem več stran iz naše mlake. Malo se bom odpočila na tem lokvanju. Vsa se tresem od strahu.«

MORDIJANKA (*mirno nadaljuje*): »Res se ti mudi v svet. Si prav nestrpna. A, poglej okoli sebe. Tukaj v mlaki se marsikaj dogaja. Ni ti treba v širni svet.«

REGICA (*naveličano*): »Ah, kaj bom tu! Saj ni nič novega (*presenečeno nadaljuje*). O, pa je! Danes po mojem lokvanju leze veliki mlakar. Živijo!«

MODRIJANKA (*učeno*): »Poglej, tamle pod vodno lečo je mrest. Iz njega bodo počasi pokukali majhni repati paglavci, ki dihajo s škrgami. Veliko jih bo!«

REGICA: »Oh, dolgo bomo čakali, da bodo imeli zadnje noge, sprednje noge in pljuča. Šele takrat bodo prihajali na površje po zrak in se bomo lahko skupaj igrali.«

MODRIJANKA: »Ne bodi tako neučakana. Saj imaš še druge prijatelje v mlaki. Tu so tudi druge mlajše in starejše žabe. Poklepetaj z vodnim drsalcem, ki drsi po vodi kot bi imel drsalke. Tudi pupek te je pogršal. Ravno prejle je spraševal po tebi.«

REGICA: »Res je, pupki so prav prijazni. On si vedno vzame čas in se igrava skrivalnice. To je moja najljubša igra. Res je hiter in dober skrivalec. Za razliko od nas žab pupki ne izgubijo repa, kajne?«

MODRIJANKA: »Tako je. Se ti zdi, da bi ti potrebovala še rep?«

REGICA: »Ah, kje pa. Saj sem tudi jaz hitra in dobra.«

Nenadoma prileti kačji pastir.

KAČJI PASTIR (*razburjeno*): »Žabici, sta že slišali najnovejšo novico?«

REGICA (*radovedno*): »Kaj pa je?«

KAČJI PASTIR (*hiti pripovedovati*): »Slišal sem govoriti dva majhna človečka, da imajo na šolski zelenici paglavce v nekem steklenem zaboju, ki mu pravijo akvarij. Ti že imajo zadnje noge. Ko bodo dovolj veliki, jih bodo spustili v našo mlako.«

REGICA: »Jupi, prišli bodo novi prijatelji! Komaj čakam!«

MODRIJANKA: »Umiri se, Regica. Lepo, da si vesela. Dokler pa ne pridejo, pa poišči pupka in še kakšno žabico. Mislím, da je pupek tamle nekje (*pokaže na levo*).«

REGICA: »Poiskala ga bom. Si bova izmislila novo igro. Adijo, Modrijanka!«

Regica odide.

MODRIJANKA: »Nasvidenje, Regica. Končno malo miru tukaj. Se bom malo ozrla naokrog, sem že pošteno lačna.«